

Dodjela predmeta u sustavu e-Spis

Blažević, Lea

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:776739>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-24**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Katedra za građansko procesno pravo

Lea Blažević

DODJELA PREDMETA U SUSTAVU E-SPIS

Mentor: dr. sc. Juraj Brozović

Zagreb, svibanj 2024.

SADRŽAJ

1.	Uvod	1
1.1.	Motivacija	1
1.2.	Cilj i metodologija rada.....	2
2.	Različiti sustavi dodjele predmeta.....	3
2.1.	Pojam dodjele predmeta i osnovni oblici	3
2.2.	Usporedni prikaz ručne i automatske dodjele u Republici Hrvatskoj.....	4
2.2.1.	Zakonodavni okvir i oblici dodjele.....	5
2.2.2.	Preduvjeti za dodjelu predmeta.....	6
2.2.3.	Postupak dodjele predmeta.....	7
2.2.4.	Osobe koje na izravan ili neizravan način sudjeluju u procesu dodjele predmeta.....	9
2.2.5.	Izuzetci od redovitog tijeka dodjele predmeta	11
2.2.6.	Jednostavnost procedure i pristup podacima	12
3.	Automatizacija dodjele predmeta kao alat za postizanje veće sudačke neovisnosti i nepristranosti.....	13
3.1.	Važnost dodjele predmeta u ostvarenju neovisnosti i nepristranosti u europskom pravu .	13
3.2.	Ocjena hrvatskog sustava dodjele predmeta u kontekstu sudačka neovisnosti i nepristranosti.....	16
4.	Postizanje ravnomjernog opterećenja kroz postupak automatske dodjele predmeta	19
4.1.	Težinsko vrednovanje predmeta	19
4.1.1.	Razlozi kategorizacije predmeta prema težini	20
4.1.2.	Modeli koji se koriste pri ocjene složenosti predmeta	21
4.2.	Ocjena složenosti predmeta u Republici Hrvatskoj.....	26
5.	Sudska kontrola dodjele predmeta kao jamstvo procesne razmjernosti.....	29
5.1.	Specifičnost i utjecaj engleskog postupka	29
5.1.1.	Raspoređivanje predmeta u različite kolosijeke (alokacija)	31
5.1.2.	Razlike između pojedinih kolosijeka.....	32
5.2.	Dodjela predmeta i razmjernost hrvatskog parničnog postupka	35
6.	Zaključak	37
7.	Literatura, propisi i sudske odluke	40

SAŽETAK

U radu se analizira pridonosi li automatska dodjela predmeta većoj učinkovitosti upravljanja sudskim predmetima. U radu se najprije prikazuju razlike ručne dodjele predmeta koja je 2013. zamijenjena automatskom dodjelom predmeta unutar sustava eSpis. Zatim se, u europskim okvirima i Hrvatskoj, analizira utjecaj automatizirane dodjele predmeta na neovisnost i nepristranost suda. U nastavku se na sličan način analiziraju i modeli kojima se određuje težinska vrijednost predmeta, u svrhu odgovora na pitanje utječe li dodjela predmeta na ravnomjerno opterećenje sudaca. Uz komparaciju s pravim sustavom Engleske i Walesa želi se upozoriti na odnos između načina dodjele predmeta i procesne razmjernosti. U zaključku se ističe nužnost fleksibilnog postavljanja kriterija dodjele predmeta kako bi automatska dodjela mogla ostvariti svoju svrhu. Ističe se da proces informatizacije samo po sebi ne može donijeti pozitivne učinke.

Ključni pojmovi: dodjela predmeta u rad sucima, automatska dodjela predmeta, nezavisnost, težinsko vrednovanje predmeta, procesna razmjernost, eSpis

SUMMARY

The text discusses whether automatic assignment of cases contributes to greater efficiency in case-flow management. Firstly, it presents differences between manual case assignment, which was replaced by automatic case assignment within the ICMS in 2013. Afterwards, it analyzes the impact of automated case assignment on the independence and impartiality of the judiciary in European and Croatian contexts. Subsequently, similar models determining the weight of cases are analyzed to address whether case assignment affects the even distribution of workload among judges. By comparing with the allocation system in England and Wales, it aims to highlight the relationship between case assignment methods and procedural proportionality. In conclusion, it emphasizes the necessity of flexibly setting case assignment criteria for automatic assignment to achieve its purpose. It emphasizes that the process of informatization alone cannot bring about positive effects.

Key words: case assignment, automatic assignment of cases, independence, case weighing, procedural proportionality, framework benchmarks, ICMS

1. Uvod

1.1. Motivacija

„Čovjek i njegov etički habitus, determiniran ne samo opredjeljenjem moćnika koji treba da odluči već, nadasve, genetskim naslagama nataloženim kroz generacije i njegovoj svjesnoj i podsvjesnoj osobnosti, i ovdje igraju odlučnu ulogu“.¹

Ubrzanje razvoja tehnologije i umjetne inteligencije pokretač su za pravosudna područja diljem svijeta za aktivno uključivanje takvih alata u pravosudne sustave vlastitih država. U složenim postupcima suđenja, dodjela predmeta predstavlja početnu točku ulaska predmeta u proces sudovanja te ključan čimbenik u ravnomjernoj raspodjeli sudskih resursa. S rastućim izazovom “više predmeta, manje osoblja“, istraživanje naprednih metoda dodjele predmeta, koji osigurava veću zaštitu interesa stranaka i usklađenost dodijeljenih predmeta s profesionalnim sposobnostima sudaca, posjeduje značajnu teorijsku važnost i praktičnu primjenu.²

Temeljni principi modernog upravljanja postupkom razvijaju se u SAD-u te proizlaze iz poslovnih modela upravljanja koji nisu vezani za određeni pravni sustav zemlje te ga je uz pravilnu primjenu moguće implementirati i u drugim državama.³ Jedan od prvih takvih algoritama iniciran je 1975. od strane američkog *Federal Judicial Center* pod nazivom COURTRAN koji je uključivao potpuno opremljen elektronički sustav evidencije radi upravljanja kaznenim predmetima i praćenja složenih vremenskih rokova prema Zakonu o hitnom postupku (*Speedy Trial Act*).⁴ Do 1979., razvio se COURTRAN program za upravljanje građanskim predmetima te se istovremeno počinju pojavljivati drugi oblici takvih algoritama.

Primjena modernih tehnika i standarda upravljanja sudskim predmetima u SAD-u, potiče i europske države na razvoj istih kako bi se unaprijedila kvaliteta, neovisnost i učinkovitost kao ključni elementi učinkovitog pravosuđa.⁵ U Hrvatskoj, potreba za nasumičnom dodjelom predmeta

¹ Triva, S., *Talijansko Vrhovno sudbeno vijeće – Consiglio superiore della magistratur*, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, suppl. br. 4, 1992., str. 572.

² Shaolin, A. O., Qin, Y., Chen, Y., & Huang, R., *Intelligent Case Assignment Method Based on the Chain of Criminal Behavior Elements*, Tehnički vijesnik, 28(6), 2021., str. 1.

³ Gramckow, H., *Can US-Type Court Management Approaches Work in Civil Law Systems? Experiences from the Balkans and Beyond.*, *European Journal on Criminal Policy and Research*, 2005. str. 98.

⁴ Forrester, J. O. ,*The history of the federal judiciary's automation program*, *The American University law review*, Vol. 44, 1995., str. 1483.

⁵ European commission, *Quality of Public Administration- A Toolbox for Practitioners -Theme 7, Quality of justice systems*, Bruxelles, str. 2.

u rad sucima javila se uslijed pregovora koji su se vodili oko hrvatskog pristupanja Europskoj uniji i uvođenja što transparentnijeg rada sudaca.⁶ Američka neprofitna organizacija, *the National Center for State Courts* (dalje: NCSC), međunarodno prepoznata po stručnosti u području upravljanja postupkom pomogla je pri implementaciji algoritma u Hrvatskoj. Projekt razvijanja i provedbe sustava eSpis (prvotnog naziva ICMS) započeo je 2001.⁷ Prvi značajniji korak je označio Sporazum o ICMS-u sklopljen 2003. koji daje okvir za definiranje zadaća NCSC-a, i to izradu integriranih funkcijskih specifikacija koji pomažu pri automatizaciji upravljanja sudskim predmetima u Hrvatskoj.⁸ Prvi sud na koji je sustav eSpis bio uveden bio je Općinski sud u Puli 2007.⁹ Novim Sudskim poslovníkom 31. prosinca 2009., propisana je obvezna upotreba sustava eSpis i time je tradicionalna metoda dodjele predmeta koja se temeljila na ručnoj obradi podataka zamijenjena modernom metodom automatske dodjele predmeta. Hrvatska se tako pridružila nizu zemalja koje koriste određeni oblik elektroničke dodjele predmeta.¹⁰

U radu će se detaljnije analizirati kako je hrvatski pravosuđni sustav odgovorio na potrebe uvođenja modernog sustava dodjele predmeta. Istražit će se ostvaruje li novi model dodjele zahtjev postizanja neovisnosti, objektivnosti i ravnomjernog opterećenja sudaca u radu. Dodatna usporedba s drugim pravnim sistemima, usmjerit će istraživanje na potencijalne izazove i nedostatke koji se mogu pojaviti prilikom provođenja procesa digitalizacije.

1.2. Cilj i metodologija rada

Kako bismo provjerali osnovnu tezu da automatizirana dodjela predmeta pridonosi većoj učinkovitosti upravljanja sudskim predmetima, u odnosu na postupke ručne dodjele predmeta, uz

⁶ Ljubanović, B., Britvić Vetma, B., *Sustav eSpis u funkciji efikasnog djelovanja*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 41, br. 1, 2020., str. 317-318.

⁷ *Ibid.*

⁸ National Center for State Courts (NCSC), Court Improvement Project Croatia, Final Report, 2000.-2004. Dostupno na: https://pdf.usaid.gov/pdf_docs/Pdacd123.pdf

⁹ Vidas I., *Novine koje donosi prijedlog Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o radu u sustavu eSpis*, 2021. preuzeto s: <https://www.iusinfo.hr/aktualno/u-sredistu/novine-koje-donosi-prijedlog-pravilnika-o-izmjenama-i-dopunama-pravilnika-o-radu-u-sustavu-espis-48766>.

¹⁰ Europska komisija, Komunikacija komisije europskom parlamentu, vijeću, europskoj središnjoj banci, europskom gospodarskom i socijalnom odboru i odboru regija, *Pregled stanja u području pravosuđa u EU-u za 2023*, COM(2023) 309 final, Bruxelles, str. 51.

istodobno očuvanje neovisnosti i nepristranosti te ravnomjerniju raspodjelu radnog opterećenja među sucima, potrebno je odgovoriti na sljedeća istraživačka pitanja:

1. Koja su osnova obilježja i razlike između automatske i ručne dodjele predmeta?
2. Kako automatska dodjela utječe na osiguranje neovisnosti sudaca?
3. Kako automatska dodjela predmeta utječe na ravnomjerno opterećenje sudaca?
4. Kako uloga suca u postupku dodjele predmeta utječe na postizanje procesne razmjernosti?

Kako bi se ostvario cilj ovog rada, prvo je potrebno detaljnije prikazati način dodjele koji se odvijao prije automatizacije tog postupka (*povijesna metoda*). Smještanje instituta dodjele unutar europskog pravnog okvira omogućit će uvid u postizanje neovisnosti i nepristranosti sudaca prilikom dodjele (*dogmatska metoda*). Detaljna analiza usporedbe s pravnim sustavom Engleske i Walesa, odgovorit će na pitanje postiže li se procesna razmjernost automatskom dodjelom predmeta (*komparativna metoda*). Konačno, empirijska analiza dostupnih statistika i opis okolnosti koje prate proces dodjele predmeta omogućit će nam da pridonosimo donošenju zaključka o učinkovitosti zadanih kriterija automatske dodjele predmeta u upravljanju sudskim predmetima.

2. Različiti sustavi dodjele predmeta

2.1. Pojam dodjele predmeta i osnovni oblici

Pojam dodjela predmeta nema jedinstvenu definiciju. Dio je sudskog postupka upravljanja predmetima. Primjerice, u mađarskoj se literaturi dodjela predmeta definira kao postupak kojim se određuje osoba ili osobe ovlaštene za djelovanje u predmetu u skladu s odlukom suda o dodjeli predmeta.¹¹ U engleskoj je literaturi tim pojmom obuhvaćen postupak na temelju odluke suda kojim se tužbeni zahtjev usmjerava prema jednom od tri dostupna kolosijeka.¹² Možemo reći da je to postupak kojim se zaprimljeni predmeti na sudu, na temelju određenih kriterija, dodjeljuju u rad sucima na rješavanje. O načinu kako će se dodjela odvijati uvelike ovisi o određenim

¹¹ Varga A. Zs., *The Curia's case allocation order effective from 1 January 2023*, Budapest, 2023.

¹² LexisNexis. „Allocation,“ u Legal Glossary, stranici pristupljeno: 5.8.2024., (<https://www.lexisnexis.co.uk/legal/glossary/allocation>)

kriterijima dodjele. Time bi se moglo reći da postupak dodjele predmeta u rad sucima definiraju kriteriji prema kojim će se sama dodjela odvijati.

U hrvatskom pravosudnom sustavu razlikujemo dva tipa dodjele: ručnu i automatsku dodjelu predmeta.

Ručna (manualna) dodjela predmeta je postupak u kojem ovlaštena osoba na temelju određenih kriterija donosi odluku na koji način će se predmeti dodijeliti sucima u rad.¹³ Najčešći način takvog modela jest dodjela na temelju abecednog reda sudaca koji su određeni ovisno o vrsti predmeta ili prema vremenskom rasporedu zaprimanja predmeta na sud.¹⁴

Automatska dodjela predmeta je postupak u kojem algoritam nasumično ili kružno na temelju zadanih kriterija određuje kako će predmeti biti raspoređeni. Nasumičnost se postiže unosom podataka kao što su specijalizacija sudaca određene vrste predmeta, težina svakog predmeta, ukupno opterećenje suca u trenutku dodjele itd., koje algoritam računa te prema tome raspodjeljuje predmete u rad sucima. Kružna dodjela primjenjuje se prilikom hitnih postupanja i kod predmeta za koje je nužna potpuna ravnomjernost dodjele.¹⁵

2.2. Usporedni prikaz ručne i automatske dodjele u Republici Hrvatskoj

U ovom dijelu rada nastoji se komparirati ključne aspekte dodjele predmeta kroz njezin razvoj u hrvatskom pravosudnom sustavu. Sličnosti i razlike bit će prikazane kroz dva osnovna pristupa načinu dodjele – ručnu i automatsku dodjelu, s posebnim naglaskom na promjene koje su se dogodile nakon uvođenja obvezatne primjene sustava eSpis prema odredbama Sudskog poslovnika iz 2009.

¹³ Čl. 33. st. 2. Sudskog poslovnika (*Narodne novine*, br. 3/1994 i 100/1996, u daljnjem tekstu: bivši Sudski poslovnik).

¹⁴ Čl. 33. st. 3. bivšeg Sudskog poslovnika.

¹⁵ Čl. 3. Pravilnika o radu sustava eSpis (*Narodne novine*, br. 35/2015., 123/2015., 45/2016., 29/2017., 112/2017., 119/2018., 39/2020., 138/2020., 147/2020., 70/2021., 99/2021., 145/2021., 23/2022. dalje u tekstu: Pravilnika).

2.2.1. Zakonodavni okvir i oblici dodjele

Prvi model dodjele predmeta sucima u rad bio je uređen Zakonom o sudovima¹⁶ i bivšim Sudskim poslovnikom. Tadašnji zakonski tekst nije poznao zasebnu definiciju dodjele predmeta niti različite tipove dodjele. Dodjela predmeta, kao i cijeli proces upravljanja predmetima na hrvatskim sudovima, vršila se ručnim evidentiranjem informacija o predmetu te *ručnom* dodjelom, po uzoru na austrijski model upravljanja predmetima. Pojam dodjele predmeta bio je vezan uz godišnji raspored poslova kojim je bilo utvrđeno na koji će se način dodjela predmeta provesti s obzirom na ostale kriterije utvrđene godišnjim rasporedom poslova.

Nakon provođenja postupka digitalizacije i implementacije algoritma, dodjela predmeta uređena je novim Zakonom o sudovima,¹⁷ Sudskim poslovnikom te Pravilnikom o radu sustava eSpis (dalje u tekstu: Pravilnik) iz 2015. Njime se detaljnije opisuju pravila postupanja, odnosno rad u sustavu eSpis, a mijenjan je i dopunjavao sukladno tehnološkim unaprjeđenjima i modernizaciji sustava.¹⁸ Pravilnik definira i razlikuje dvije vrste dodjele predmeta: automatsku nasumičnu dodjelu i automatsku kružnu dodjelu.

Automatska nasumična dodjela predmeta predstavlja uobičajen način dodjele predmeta koja ovisi o nizu kriterija.¹⁹ Također, ovisi o opterećenju rješavatelja i korektivnim faktorima²⁰ te opsegu riješenih predmeta. Broj predmeta koje će sucu biti dodijeljeni tijekom godine ovisi o definiranoj težini dodijeljenog predmeta i korektivnom faktoru.

Automatska kružna dodjela predmeta u rad rješavateljima provodi se za predmete kod kojih je nužna hitnost postupanja te potpuna ravnopravnost dodjele. Zakonom je taksativno određeno koja vrsta predmeta ulazi u opseg automatske kružne dodjele.²¹ Za razliku od automatske

¹⁶ Zakon o sudovima (*Narodne novine* br. 3/1994, 100/1996, 115/1997, 131/1997, 129/2000, 67/2001, 5/2002, 101/2003, 17/2004, 141/2004, 150/2005; dalje u tekstu ZS 94).

¹⁷ ZS 96 prestaje biti na snazi i donesen je novi Zakon o sudovima (*Narodne novine* br. 28/2013, 33/2015, 82/2015, 82/2016, 67/2018, 126/2019, 130/2020, 21/2022, 60/2022, 16/2023, 155/202, dalje u tekstu: ZS 13).

¹⁸Pravilnik o radu u sustavu eSpis (*Narodne novine*, br. 123/2015, 45/2016, 29/2017, 112/2017 i 119/2018).

¹⁹Automatska nasumična dodjela je dodjela predmeta u rad rješavateljima prema specijalizacijama određenim godišnjim rasporedom poslova, oslobođenjima propisanim Okvirnim mjerilima za rad sudaca, utvrđenim godišnjim rasporedom poslova, definiranom težinom pojedine vrste predmeta utvrđenom šifarnikom, zonom rješavanja pojedine vrste predmeta i lokacijom predmeta.

²⁰Oslobođenje i/ili broj radnih dana.

²¹ Npr. kod dodjele spisa u županijskim sudovima kada odlučuju u prvom stupnju, automatskom kružnom dodjelom dodjeljuju se u rad rješavateljima kazneni predmeti u kojima je određen istražni zatvor.

nasumične dodjele, ne ovisi o opterećenju rješavatelja, korektivnim faktorima i opsegu riješenih predmeta.

2.2.2. Preduvjeti za dodjelu predmeta

Prilikom ručne dodjele predmeta preduvjeti su proizlazili iz godišnjeg rasporeda poslova kojeg bi predsjednik suda donosio krajem svake kalendarske godine za sljedeću godinu. Prije utvrđivanja rasporeda, predsjednik suda bi pribavio mišljenje sjednice svih sudaca.²² Godišnjim rasporedom poslova, osim rasporeda sudaca i ostalih zaposlenika na pojedine poslove utvrđivao se i način dodjele. Predmete je bilo potrebno svrstati po vremenskom redosljedu primitka prvog podneska kojim se pokreće postupak. Ako je istodobno bilo podneseno više podnesaka kojima se pokreće postupak, tada su se predmeti svrstavali po abecednom redu stranaka protiv kojih se postupak pokretao (tuženici, okrivljenici, protustranke, ovršenici i sl.). Tako svrstani predmeti raspoređivali su se po abecednom redu sudaca u sudu, odnosno sudskom odjelu, te se moralo voditi pritom računa o ravnomjernosti podjele predmeta tijekom godine, te vrsti i složenosti predmeta.²³ U tada relevantnom zakonskom tekstu nije definirano na koji način se trebala odrediti težina i složenost predmeta.

Uvođenjem algoritma, uz godišnji raspored poslova bilo je potrebno odrediti i ostale kriterije koji moraju biti uneseni u sustav eSpis kako bi se mogla provesti ravnomjerna raspodjela predmeta. Prema preduvjetima koje navodi Pravilnik na svim sudovima potrebno je u sustav eSpis unijeti godišnji raspored poslova, opterećenje dodijeljenim predmetima i broj dodijeljenih predmeta po vrsti predmeta 1. siječnja svake godine svim rješavateljima postavljeni na nulu, odrediti upisnik te poslovni broj predmeta i datum osnivanja.

Razlika se pojavljuje kod općinskih sudova kod kojih je potrebno unijeti matricu sa zonama rješavanja pojedine vrste predmeta u sudu te naselje predmeta. Zona rješavanja pojedine vrste predmeta je skup naselja dostupnih jednoj ili više lokacija suda na kojima se može rješavati određena vrsta predmeta.²⁴ Svrha određivanja zona je osiguranje ravnomjerne opterećenosti

²² Čl. 30. st. 1-2. ZS 94.

²³ Čl. 33. st. 4. bivšeg Sudskog poslovnika.

²⁴ Čl. 3. Pravilnika.

rješavatelja određenoga općinskog suda.²⁵ Naselje predmeta je naselje kojem predmet teritorijalno pripada, a određuje se prema prebivalištu ili sjedištu osobe protiv koje se vodi postupak, a u kaznenim predmetima prema mjestu počinjenja kaznenog djela.²⁶

Razlika se pojavljuje kod Visokog kaznenog suda i Vrhovnog suda kada broj dodijeljenih predmeta svim rješavateljima na dan 1. siječnja svake godine treba biti određen tako da predstavlja razliku između broja dodijeljenih predmeta najniže opterećenog rješavatelja i stvarnog opterećenja pojedinog rješavatelja na dan 31. prosinca prethodne godine.

2.2.3. Postupak dodjele predmeta

Prema tadašnjem zakonskom tekstu, predmete svrstane po vremenskom redosljedu primitka prvog podneska kojim se pokreće postupak, abecednim redom se raspoređivalo u rad sucima u sudu. Kao što je prethodno bilo spomenuto, zakonski tekst je samo pozivao da se prilikom dodjele moralo voditi računa o ravnomjernosti podjele predmeta tijekom godine, te vrsti i složenosti predmeta. Sucima su bile dodijeljene vrste predmeta definirane godišnjim rasporedom poslova no, težinski faktor nije bio brojčano i objektivno određen.

U današnjem sustavu, nakon što u sustav eSpis budu upisani osnovni podatci o spisu, dodjela novih predmeta u rad rješavateljima obavlja se primjenom algoritma za dodjelu predmeta sustava eSpis.²⁷ Budući da moderni sustav dodjele razlikuje dva tipa dodjele predmeta, razlikuju se i načini rada algoritma u oba slučaja.

Kod automatske nasumične dodjele algoritam automatski odabire sve rješavatelje u sudu koji su određeni godišnjim rasporedom poslova za rješavanje određene vrste predmeta. Između svih rješavatelja određene vrste predmeta, odabire se pet rješavatelja s najmanjim opterećenjem

²⁵ Zona rješavanja pojedine vrste predmeta općinskog suda obuhvaća jednu ili više zona i to zonu A, zonu B, zonu C i zonu D. Zona A obuhvaća kaznene predmete koji se dodjeljuju i rješavaju u sjedištu suda, dok se pojedine postupovne radnje poduzimaju u osnovanim stalnim službama u kojima su za to osigurani uvjeti i predmete prema zakonu kojim se uređuju obiteljski odnosi koji se dodjeljuju i rješavaju u sjedištu suda. Zona B obuhvaća predmete koji se rješavaju u sjedištu suda ili u stalnim službama sukladno mjestu primitka podneska kojim se osniva spis. Predmeti iz zone C rješavaju se u stalnoj službi u kojoj su zaprimljeni, osim ako ministar nadležan za poslove pravosuđa na prijedlog predsjednika suda ne odredi drugačije. Zona D obuhvaća predmete koji se rješavaju ili u sjedištu suda ili u stalnim službama ovisno o naselju predmeta, a podredno opterećenju rješavatelja (ostali predmeti).

²⁶ Čl. 44. Pravilnika.

²⁷ Čl. 39. Pravilnika.

dodijeljenih predmeta²⁸ u trenutku dodjele.²⁹ Svakom od tih pet rješavatelja sustav automatski određuje konačnu vrijednost dodjele na temelju ukupnog opterećenja dodijeljenim predmeta i broja predmeta iste vrste. Nakon što predmet bude dodijeljen u rad jednom od rješavatelja, tom rješavatelju povećava se opterećenje u skladu s težinom predmeta. Razlika se ovdje pojavljuje kod dodjele predmeta na općinskim sudovima u kojem se prvo odabiru svi rješavatelji u sudu određeni godišnjim rasporedom poslova, ali unutar određene zone. Nakon toga se između svih rješavatelja određene vrste predmeta unutar određene zone odabire pet s najmanjim opterećenjem dodijeljenim predmetima u trenutku dodjele predmeta.³⁰

Nasumična automatska dodjela se ne primjenjuje na Visokom kaznenom i Vrhovnom sudu. Na Visokom prekršajnom sudu prilikom automatskog određivanja rješavatelja, algoritam automatski odabire sve rješavatelje u sudu koji su godišnjim rasporedom poslova određeni za rješavanje određene vrste predmeta, koji ovisno o opterećenju dodijeljenim predmetima i broju primljenih predmeta rješavatelja unutar tekuće godine, dobiva po jedan predmet u rad.³¹ Nakon što se podnese žalba općinskom sudu, automatskom nasumičnom dodjelom predmeta prvotno će se odrediti koji će Županijski sud biti nadležan za postupanje, a zatim će se provesti automatska dodjela kako bi se predmet mogao dodijeliti u rad.³²

Kod automatske kružne dodjele u rad se dodjeljuju taksativno navedene vrste predmeta za pojedinu vrstu sudova.³³ Svaki rješavatelj koji ulazi u izbor za dodjelu unutar pojedine vrste predmeta koji su taksativno navedeni, dobiva nasumično jedan predmet u rad. Svi rješavatelji koje ulaze u izbor dobivaju po jedan predmet u rad te kada svaki rješavatelj u rad dobije po jedan predmet, postupak dodjele se ponavlja.³⁴ Automatska kružna dodjela zastupljena je na svim

²⁸ Opterećenost dodijeljenim predmetima rješavatelja je zbroj težina predmeta dodijeljenih tijekom kalendarske godine pojedinom rješavatelju, uvećana za oslobođenje rješavatelja.

²⁹ U slučaju da je broj rješavatelja u sudu manji od pet odabire se taj broj rješavatelja.

³⁰ Čl. 42. st. 1. i 2. Pravilnika.

³¹ Čl. 59.b st. 1. Pravilnika.

³² Čl. 49. st. 1. Pravilnika.

³³ Npr. automatskom kružnom dodjelom u upravnim sudovima dodjeljuju se u rad rješavateljima predmeti međunarodne zaštite, ograničenja slobode kretanja i sudske kontrole, predmeti sukoba interesa, predmeti utvrđenja reprezentativnosti sindikata, predmeti nadomještanja suglasnosti sindikata za pokretanje disciplinskog postupka, predmeti vojnostegovnog suda, predmeti u kojima je materijalnim propisom određen rok za rješavanje (čl. 46.a Pravilnika).

³⁴ Npr. na općinskom sudu 8 sudaca ulazi u izbor dodjele kaznenih predmeta u kojima je određen istražni zatvor. Nasumično će svaki od njih dobiti po jedan predmet u rad. Kada svi u „krugu“ dobiju po jedan predmet, dodjela daljnjih predmeta ide od početka.

sudovima, dok je na Visokom kaznenom i Vrhovnom sudu jedini oblik automatske dodjele predmeta.

2.2.4. Osobe koje na izravan ili neizravan način sudjeluju u procesu dodjele predmeta

Prilikom ručne dodjele predmeta glavnu ulogu imao je predsjednik suda ili predsjednik odjela u sudovima u kojima su bili ustrojeni sudski odjeli. Oni su prema godišnjem rasporedu raspoređivali predmete rješavateljima u rad. Ostale administrativne zadatke vezane uz dodjelu obavljali su službenici pisarnice.³⁵

Implementacijom algoritma dolazi do izmjena dužnosti prilikom raspodjele predmeta. Predsjednik suda i dalje donosi godišnji raspored poslova no, sada osigurava nužne kadrovske, tehničke i organizacijske uvjete za funkcioniranje sustava eSpis, točan i ažuran unos podataka te urednu provedbu mjera sigurnosti i zaštite podataka.³⁶ Više ne dodjeljuje predmete u rad rješavateljima već to rade službenici pisarnice putem sustava eSpis nakon unosa podataka o predmetu. Također, predsjednik suda obavlja nadzor nad radom sustava eSpis najmanje jednom mjesečno, a dužan je svaka tri mjeseca utvrditi ravnomjernu radnu opterećenost rješavatelja.³⁷

Uz predsjednika suda i službenike pisarnice koji su Pravilnikom svrstani pod korisnike sustava eSpis³⁸, pojavljuju se nove uloge pomoću kojih se vrši pravovremena pohrana podataka te nesmetani rad sustava: administrator središnjeg sustava eSpis, ovlaštenu stručnjak te administrator sustava eSpis u sudu.

Administrator središnjeg sustava eSpis je osoba koja ažurira šifarnik, osigurava uvjete za nesmetani rad sustava te tumači upute o načinu rada u sustavu eSpis. Ovlašten je unositi u sustav eSpis sve podatke te ukinuti pravo pristupa vanjskom korisniku prema obavijesti nadležnog tijela.³⁹

³⁵ Zaprimanje predmeta, formiranje spisa i sl.

³⁶ Čl. 10. Pravilnika.

³⁷ Čl. 10 st. 3. i čl. 40. st. 9. Pravilnika.

³⁸ Korisnik sustava eSpis je osoba ovlaštena za unos podataka i upravljanje predmetima u okviru dodijeljene uloge i ovlaštenja. To su: predsjednik suda i sudski službenik u uredu predsjednika; sudac, sudski savjetnik (rješavatelj) i sudski službenik u referadi; službenik sudske pisarnice; ključni korisnik; službenik sudskog arhiva; druga osoba koju odredi predsjednik suda.

³⁹ Čl. 5. Pravilnika.

Ovlašteni stručnjak je osoba koja je zadužena za razvoj i održavanje sustava eSpis te ju određuje ministar nadležan za poslove pravosuđa. On u okviru dodijeljenih ovlasti, brine o razvoju i održavanju sustava eSpis,⁴⁰ a njegovo ovlaštenje određuje djelokrug rada, obveze i odgovornosti. Dužan je održavati sustav eSpis, analizirati te predlagati modele poslovnih procesa, implementirati ih i izrađivati tehničku dokumentaciju vezanu za razvoj.⁴¹

Administrator sustava eSpis u sudu je osoba određena godišnjim rasporedom poslova. Zadužen je i odgovoran za dodjeljivanje i ukidanje korisničkih imena, lozinki, uloga i ovlaštenja za pristup sustavu te unos podataka iz godišnjeg rasporeda poslova suda u administratorsku aplikaciju sustava eSpis. On ima ključnu ulogu u upravljanju sudskim informacijskim sustavom. Njegove odgovornosti obuhvaćaju osiguravanje korisničkih podataka za nove suce i sudskog službenika. Također, administrator unosi godišnji raspored poslova u sustav, pridružuje naselja određenim zonama rješavanja, te obavještava predsjednika suda o potrebnim mjerama, poput gašenja referade ili preraspodjele spisa. Mora ažurno postupati po nalogu predsjednika suda, osobito u situacijama razrješenja ovlasti određene osobe za rad u sustavu. Administrator također bilježi podatke o oslobođenju, osnovi oslobođenja i opravdanim odsutnostima sudaca. Uz navedeno, administrator obavlja i druge poslove prema nalogu predsjednika suda i uputama nadležne ustrojstvene jedinice ministarstva pravosuđa.⁴²

Sve navedene osobe na izravan ili neizravan način utječu na dodjelu predmeta u rad rješavateljima. Njihove uloge i dužnosti su detaljno razrađene Pravilnikom.⁴³ Nadzor nad primjenom i korištenjem sustava eSpis na sudovima obavlja Ministarstvo nadležno za poslove pravosuđa. Još jedna novina je Stalno verifikacijsko tijelo koje čini 17 članova većinom iz redova sudaca,⁴⁴ koje daje mišljenja o prijedlozima korisnika koji se odnose na bitne promjene, predlaže

⁴⁰ Strojna oprema, programska oprema, baza podataka, komunikacija, edukacija i drugo.

⁴¹ Čl. 6. Pravilnika.

⁴² Čl. 7. Pravilnika.

⁴³ Glava II. Pravilnika („Ovlasti i dužnosti osoba ovlaštenih za pristup sustavu eSpis“).

⁴⁴ Stalno verifikacijsko tijelo ima 17 članova od kojih je jedan sudac Vrhovnog suda Republike Hrvatske, dva suca županijskih sudova (jedan iz građanske i jedan iz kaznene grane sudovanja), tri suca općinskih sudova (jedan iz građanske, jedan iz kaznene grane sudovanja i jedan za prekršajne predmete), jedan sudac trgovačkih sudova, jedan sudac upravnih sudova, jedan sudac Visokog trgovačkog suda Republike Hrvatske, jedan sudac Visokog prekršajnog suda Republike Hrvatske, jedan sudac Visokog upravnog suda Republike Hrvatske, jedan sudac Visokog kaznenog suda Republike Hrvatske i pet predstavnika ministarstva nadležnog za poslove pravosuđa.

promjene sustava eSpis uzrokovane izmjenama propisa, verificira šifrnike i predloške te predlaže izmjene i dopune šifrnika.⁴⁵

2.2.5. Izuzetci od redovitog tijeka dodjele predmeta

U slučajevima spriječenosti rješavatelja, zaostataka u radu i sličnih situacija, predsjednik suda odnosno predsjednik odjela morao je intervenirati kako se ne bi nanijela šteta rješavateljima ili strankama u postupku. U slučaju većih zaostataka u radu ili veće opterećenosti sudaca predmeti se nisu raspoređivali odmah u rad sucima. Tada bi predsjednik suda odnosno predsjednik odjela bio dužan bez odgode odrediti suce koji će postupati u predmetima kada dođu na red za dodjelu u rad prema abecednom redu sudaca u sudu, odnosno sudskom odjelu vodeći računa o ravnomjernosti podjele predmeta tijekom godine, te vrsti i složenosti predmeta.⁴⁶

U slučaju da se postupak morao provesti i odluka donijeti pred drugim sucem ili vijećem različitom od onog koji je odluku donosio prvi⁴⁷, predsjednik suda je morao ponovno prema abecednom redu sudaca rasporediti predmete u rad.⁴⁸

Ako je postojala objektivna spriječenost suca kojemu je predmet trebao biti raspoređen u rad, predmet bi se dodijelio u rad sljedećem sucu po abecednom redu sudaca u sudu odnosno u odjelu. Na takav način postupalo se i s već raspoređenim predmetima sucima koji su bili objektivno spriječeni postupati zbog izuzeća, izbivanja s rada, naročite i izražene opterećenosti ili drugih opravdanih razloga kad je to bilo potrebno radi zakonitog i učinkovitog rada suda te zaštite prava stranaka na suđenje bez neosnovanog odgađanja.⁴⁹

Uporaba algoritma danas omogućuje predsjedniku suda da jednostavnije izvršava izmjene ako dođe do poremećaja u ravnomjernoj opterećenosti ili drugih iznimnih situacija. Predsjednik suda dužan je svaka tri mjeseca utvrditi podatke s izvješća koje mu dostavlja administrator sustava eSpis u sudu kako bi mogao utvrditi ravnomjernost radne opterećenosti rješavatelja. Ako predsjednik suda primijeti da radna opterećenost nije ravnomjerna, izmijenit će godišnji raspored

⁴⁵ Čl. 23. Pravilnika.

⁴⁶ Čl. 33. st. 5. bivšeg Sudskog poslovnika.

⁴⁷ Npr. kada bi neka odluka bila ukinuta, a predmet se ne bi mogao vratiti istom sucu odnosno vijeću koje je tu odluku donijelo.

⁴⁸ Čl. 33. st. 8. bivšeg Sudskog poslovnika.

⁴⁹ Čl. 34. st 1. i 2. bivšeg Sudskog poslovnika.

poslova ili donijeti pisanu obrazloženu naredbu kojom za pojedine predmete određuje ponovljenu automatsku dodjelu. Cilj je da nakon provedene preraspodjele, opterećenost rješavatelja kojima su se dodijelili predmeti bude ujednačena s ostalim rješavateljima koji rješavaju slične vrste predmeta. Ujednačavanje opterećenosti provodi administrator središnjeg sustava eSpis u sudu.⁵⁰

U slučaju da se odluka ukinuta odlukom višeg suda ne može biti vraćena u rad rješavatelju koji je takvu odluku dio, obaviti će se ponovljena automatska dodjela spisa pri čemu će algoritam za dodjelu predmeta sustava eSpis nasumice dodijeliti spis u rad.⁵¹

U slučaju izuzeća i druge opravdane spriječenosti suca kojem je predmet dodijeljen u rad, predsjednik suda će pisanom obrazloženom naredbom odrediti ponovljenu automatsku dodjelu. Kada rješavatelj izostaje sa suda, a dodijeljen mu je spis čije je rješavanje vezano uz kratak rok, rješavatelja se isključuje iz dodjele spisa na temelju obavijesti predsjednika suda ili osobe koju on ovlasti.⁵² U slučaju dužeg izbivanja u trajanju dužem od dva mjeseca, predsjednik suda će pisanom obrazloženom naredbom u odnosu na tog rješavatelja odrediti gašenje automatske dodjele te odrediti ponovljenu automatsku dodjelu. U slučaju da je opravdano očekivati neprekidno izbivanje rješavatelja šest mjeseci ili dulje odnosno prestanak rada u sudu zbog odlaska u mirovinu, predsjednik suda može pisanom obrazloženom naredbom u odnosu na tog rješavatelja odrediti gašenje automatske dodjele četiri mjeseca prije očekivanog početka izbivanja odnosno šest mjeseci prije očekivanog odlaska u mirovinu.⁵³

2.2.6. Jednostavnost procedure i pristup podacima

Prilikom zaprimanja predmeta svi se predmeti moraju evidentirati u osnovnom kronološkom upisniku. Tijekom ručnog unošenja podataka u papirnatu upisnike takva djelatnost je bila centralizirana.⁵⁴ Prema tome, dokumenti su morali *putovati* po sudu kako bi ih se moglo

⁵⁰ Čl. 40. st. 9. - 11. i 13. Pravilnika.

⁵¹ Čl. 40. st. 2. Pravilnika.

⁵² Druga osoba koju godišnjim rasporedom poslova određuje predsjednik suda dužna je i odgovorna u sustavu eSpis postupati na način propisan za obavljanje poslova na koji je raspoređena, koristeći pri tomu isključivo svoje dodijeljeno korisničko ime i lozinku. Ona umjesto predsjednika suda dostavlja obavijest ili podatke o odsutnosti rješavatelja s posla administratoru sustava eSpis u sudu odmah po primitku tih podataka.

⁵³ Čl. 40. st. 3., 4. i 5. Pravilnika.

⁵⁴ Upisivati se moglo samo na razini jedinice nadležne za vođenje upisnika, te se upisniku moglo pristupiti samo s jednog mjesta.

pregledati ili bi se fizički moralo odlaziti do određene lokacije na sudu. Podatci su se unosili ručno te kako bi se olakšalo prepisivanje bilo je potrebno voditi više upisnika, kazala, pomoćnih knjiga. Isti podatci o predmetu često su se morali bilježiti u upisnike, podređena kazala i pomoćne knjige više puta, kako bi se na prikladan način omogućilo naknadno identificiranje i lociranje predmeta.⁵⁵ Time unos podataka, nije predstavljao samo dugotrajan i intenzivan proces, već je bio podložan greškama u prijepisu te su referadama na raspolaganju bile ograničene informacije o predmetu. Također, time su bile ograničene kvantitativne informacije o ukupnom broju predmeta u radu i radnom opterećenju rješavatelja u trenutku dodjele predmeta.

Automatizirani sustav omogućuje pristup podatcima o predmetu s bilo kojeg umreženog računala u zgradi suda, a uz propisana sigurnosna ovlaštenja i s bilo kojeg računala na svijetu. Uz propisno ovlaštenje sustav istovremeno može biti pregledavan i ažuriran od stotine osoba. Takvim sustavom omogućen je brži i sigurniji pristup svim potrebnim podatcima iz baze podataka. Osim toga, iz sustava se mogu izvući analitički podatci o radu kako bi se moglo efikasnije intervenirati u slučaju grešaka, većeg opterećenja u radu i sličnih situacija.⁵⁶

3. Automatizacija dodjele predmeta kao alat za postizanje veće sudačke neovisnosti i nepristranosti

3.1. Važnost dodjele predmeta u ostvarenju neovisnosti i nepristranosti u europskom pravu

Europska unija omogućuje ostvarivanje zajedničkih ciljeva unutar zajednice država članica te prijenos niza ovlasti na zaseban pravni poredak koji je odvojen od nacionalnog i međunarodnog poretka.⁵⁷ Osiguranje poštivanja takvog poretka ima Sud Europske unije temeljem čl. 19. Ugovora o Europskoj uniji.⁵⁸ Iako Ugovor o funkcioniranju u čl. 3 do 6.⁵⁹ kao područje nadležnosti Unije ne navodi uređivanje organizacije sudstva država članica, europska sudska praksa pokazala je da stvari nisu tako jednostavne te da pravni poredak Europske unije ipak može zadirati i u takvo

⁵⁵ Npr. ime stranke se unosi u (kronološki) upisnik kazala predmeta i u (abecedni) imenik stranaka.

⁵⁶ Npr. problem bolesti ili izostanka suca može se puno lakše riješiti; dodijeljeni se predmeti mogu brzo identificirati i preraspodijeliti, pojedinačno ili u skupinama, prema potrebi.

⁵⁷ Krušlin T., „*Neovisni sud*“ u *praksi suda Europske unije*, Pravni fakultet, Zagreb, 2022., str. 3.

⁵⁸ Ugovor o Europskoj uniji (SL C 202, 7.6.2016, str. 1–388).

⁵⁹ Ugovor o funkcioniranju Europske unije (SL C 202, 7.6.2016, str. 1–388).

područje.⁶⁰ Odredbe čl. 47. Povelje Europske unije o temeljnim pravima⁶¹ jamče, između ostalog, pravo na neovisan sud. Navedena neovisnost nije isključivo pravo i povlastica koja je dana sucima u njihovu interesu, nego se njome ostvaruje interes vladavine prava i svake osobe koja očekuje i traži pravdu.⁶² Stoga, zahtjev za neovisnim sudom, Sud promatra kroz dva aspekta – vanjski i unutarnji aspekt neovisnosti. Vanjski aspekt neovisnosti govori o otpornosti suda prema vanjskim utjecajima koji bi mogli narušiti njegovu neovisnost, ali i njegovo djelovanje kao „treće strane“ u postupku.⁶³ S druge strane, unutarnji aspekt ima za cilj spriječiti moguću pristranost suda odnosu na predmet spora.⁶⁴ Zahtjevom za osiguranje neovisnosti koji *acquis communautaire* nameće svim zemljama članicama unutar Europske unije, vezani su svi nacionalni sudovi jer svi oni mogu doći u priliku da odlučuju o pravima utemeljenim u europskom pravnom sustavu.⁶⁵ Prema tome, svako postupanje i način uređenja nacionalne organizacije sudova mora biti u skladu s neovisnosti, jer bi se u suprotnome, povrijedilo temeljno pravo Europske unije – vladavina prava.

Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda kroz poštivanje prava na pošteno suđenje iz čl. 6. pokušava osigurati neovisnost u postupanju sudova.⁶⁶ Iako dodjela predmeta u rad određenom sudu ulazi u slobodnu procjenu suda u takvim stvarima, ona mora biti u skladu s pretpostavkama neovisnosti i nepristranosti.⁶⁷ Sudac kojemu je neki predmet dodijeljen u rad mora biti neovisan o izvršnoj vlasti, a dodjela predmeta ne može ovisiti samo o diskrecijskoj ovlasti pravosudnih tijela.⁶⁸ Sudska neovisnost zahtijeva da pojedini suci ne budu izloženi neopravdanom utjecaju izvan sudstva, kao i unutar njega. Unutarnja neovisnost sudstva zahtijeva da ne budu izloženi uputama i pritiscima drugih sudaca ili osoba s upravnim odgovornostima na

⁶⁰ Presuda u predmetu Associação Sindical dos Juizes Portugueses protiv Tribunal de Contas, 64/16 od 27. veljače 2018., koji je bio započetak radi osporavanja zakonodavne mjere kojom je bilo uvedeno smanjenje plaća sudaca. U tom predmetu postavilo se pitanje usklađenosti takve mjere s jamstvima neovisnosti koja bi trebala biti osigurana sucima. Iako je Sud donio odluku da se takvom zakonodavnom mjerom nije narušila sudska neovisnost, prikazalo se da Europska unija ipak može zadirati u područje organizacije nacionalnog pravosuđa.

⁶¹ Povelja Europske unije o temeljnim pravima (SL C 202, 7.6.2016, str. 389–405).

⁶² Savjetodavno vijeće europskih sudaca (CCJE), Mišljenje Savjetodavnoga vijeća europskih sudaca (CCJE) o Sudbenome vijeću u službi društva upućeno Odboru ministara Vijeća Europe, br. 10., 2007, točka 9.

⁶³ Prvi aspekt se odnosi na temeljne procese i jamstva kao što su postupak imenovanja sudaca, sustav stegovne odgovornosti, utjecaj ovlasti Ministarstva pravosuđa, itd.

⁶⁴ TDC A/S protiv Erhvervsstyrelsen, 222/13 od 9. listopada 2014, toč. 30.

⁶⁵ Čapeta, T., *Može li Europski sud spasiti vladavinu prava?*, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti (HAZU), Zagreb, 2020. str. 18.

⁶⁶ Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (Narodne novine - Međunarodni ugovori, br. 18/1997, 6/1999, 14/2002, 13/2003, 9/2005, 1/2006, 2/2010, 13/2017, dalje u tekstu: EKLJSP).

⁶⁷ Pasquini protiv San Marina, 23349/17 od 20. listopada 2019., t. 103. i 107.; Bochan protiv Ukrajine, 22251/08 od 5. veljače 2015., t. 71.

⁶⁸ Pasquini protiv San Marina, *op. cit.* u bilj. 68, t. 110.

sudu, kao što su predsjednik suda ili predsjednik odjela na sudu.⁶⁹ Prema tome, u pravnom sustavu moraju biti osigurane odgovarajuće mjere zaštite od proizvoljnog izvršavanja dužnosti npr. predsjednika sudova da dodjeljuju i preraspodjeljuju predmete u rad sucima.⁷⁰

U kontekstu prethodno navedenog Europska komisija za demokraciju kroz pravo (neslužbenog naziva Venecijanska komisija) kao savjetodavno tijelo Vijeća Europe navodi kritiku da u mnogim zemljama predsjednici sudova imaju snažan utjecaj kroz dodjelu predmeta pojedinačnim sucima.⁷¹ Kako bi se unaprijedila nepristranost i neovisnost pravosuđa, predlažu da se dodjela predmeta mora odrediti na temelju općih kriterija.⁷² Takva dodjela može se provesti odabirom sudaca preko automatskog sustava prema abecednom redu ili na temelju objektivnih kriterija kao što su vrste predmeta, a opća pravila bi trebala biti definirana zakonom ili posebnim propisima na temelju zakona.⁷³ Prilikom dodjele mora se uzeti u obzir specijalizacija i opterećenje sudaca, a kod rješavanja posebno kompleksnih pravna pitanja, trebaju sudjelovati suci koji su stručnjaci u tom području te starijih sudaca kada bi se donosile odluke koje bi tvorile određene presedane.⁷⁴

Najveći korak u definiranju europskog standarda neovisnosti u području dodjele predmeta učinila je Europska mreža sudbenih vijeća (ENCJ) prikupljanjem informacija o relevantnim nacionalnim standardima u području dodjele predmeta te donošenjem prijedloga o minimalnim standardima koji se odnose na dodjelu predmet.⁷⁵ Prema minimalnim standardima svi predmeti moraju biti dodijeljeni u skladu s čl. 6. EKLJSP-a. Potrebno je uspostaviti način dodjele predmeta koji je dostupan javnosti i osigurava učinkovitost i poboljšanje povjerenja javnosti. Kriteriji koji su zadani prilikom dodjele moraju biti objektivni⁷⁶ i uzeti u obzir složenost predmeta.⁷⁷ Dodjela

⁶⁹ Coëme and Others v. Belgium, nos. 32492/96, 32547/96, 32548/96, 33209/96 i 33210/96 od 22. lipnja 2000., t. 98.

⁷⁰ Parlov- Tkalčić v. Croatia, 24810/06 od 22. prosinca 2009, t. 88-95.

⁷¹ European Commission for Democracy Through Law (Venice Commission), *Report on the Independence of the Judicial System: Part I - The Independence of Judges*, 2010, Strasbourg, stavak 43.

⁷² *Ibid.* stavak 73.

⁷³ *Ibid.* stavak 78.

⁷⁴ *Ibid.* stavak 80.

⁷⁵ European Network of Councils for the Judiciary (ENCJ), *Independence and Accountability of the Judiciary*, ENCJ Report 2013-2014.

⁷⁶ Moraju uzeti u obzir pravo na pravično suđenje; neovisnost sudstva; zakonitost postupka; kompetenciju, iskustvo i specijalizaciju suca; dostupnost i/ili opterećenje suca; nepristranost suca; javno mišljenje o neovisnosti i nepristranosti dodjele.

⁷⁷ Kada se razmatra složenost, može se definirati uključujući neke ili sve sljedeće faktore: broj stranaka; broj svjedoka; vrijednost predmeta spora; opsežnost dokumentacije; činjenično stanje; pravna pitanja; broj vještaka; procijenjeno trajanje suđenja; interes medija ili javnosti.

predmeta bi trebala biti odgovornost predsjednika suda, ali tehnički dio dodjele može biti delegiran na službenike suda. Bilo kakav razlog za odstupanje od uspostavljenog načina dodjele morao bi biti zabilježen, a razlike u primjeni pravila dodjele mogu se razlikovati zbog različite nadležnosti i veličine sudova. Ne smije postojati razlika u načinu provođenja dodjele kada sudi sudac pojedinac ili kada odluku donosi vijeće. Stranke imaju pravo biti obaviještene o dodjeli predmeta u razumnom roku, pismeno, elektronički ili javnom objavom.

3.2. Ocjena hrvatskog sustava dodjele predmeta u kontekstu sudačka neovisnosti i nepristranosti

Sudačka dužnost u Hrvatskoj povjerena je osobno sucima. Zahtjev neovisnosti i nepristranosti sudova u pojedinim pravnim stvarima postavlja se kao zahtjev prema sucima koji sude, predsjednicima sudova, ali i ostalih osoba koje obavljaju određene radnje u postupku.⁷⁸ Neovisnost u kontekstu ustavnog postulata o neovisnosti i nepristranosti sudaca koji odlučuju u konkretnoj pravnoj stvari znači da nitko ne smije sucu ili sucima koji odlučuju u toj stvari određivati kako će suditi.⁷⁹ U ispunjavanju svoje zadaće oni moraju biti slobodni, na njih se ne smije moći utjecati.⁸⁰ Nepristranost u navedenom kontekstu znači da u pojedinim slučajevima ne smiju postojati okolnosti koje bi mogle dovesti u pitanje objektivnost suca koji sudjeluje u suđenju, okolnosti koje bi mogle utjecati na to da on svoju misiju ne ispuni u skladu s Ustavom i drugim izvorima prava.⁸¹

Prilikom automatske dodjele predmeta konačnu odluku o dodjeli donosi algoritam na temelju unaprijed zadanih kriterija. Kriterije na kojima se temelji dodjela predmeta u sustav eSpis unosi administrator sustava. Službenik pisarnice upisuje podatke o predmetu te pokreće algoritam.⁸² Prema tome, predsjedniku suda ostaje samo uloga nadzora nad ravnomjernom raspodjelom predmeta uz iznimnu mogućnost ponovne dodjele predmeta kada takvu odluku mora

⁷⁸ Čl. 72. - 75. ZS 13.

⁷⁹ Čl. 29. Ustav Republike Hrvatske (Narodne novine 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14).

⁸⁰ Čl. 6. st. 1. ZS 13., Uzelac A., *Judicial Independence in the Context of the Organization of the Judiciary. Recruitment, Remuneration, Retirement*, in: Oteiza, E., Priori, G. (eds.), *Judicial Independence in the Third Millennium. XVII World Congress of Procedural Law, Lima 2023, General Reports*, Lima, Palestra, 2023, str. 1.

⁸¹ Dika, M., *O razlozima za izuzeće i o pokretanju incidentalnog postupka za izuzeće*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, 40(1), 2019., str. 2.

⁸² Čl. 14. i 39. Pravilnika.

pisano obrazložiti. Delegacijom dužnosti s predsjednika suda na druge službenike nastoji se izbjeći mogućnost utjecanja na odluku o dodjeli i subjektivnog pristupa koji ne ostvaruje zahtjeve nezavisnosti i nepristranosti. Provođenje dodjele putem sustava eSpis omogućuje praćenje svih aktivnosti vezanih uz predmet, stoga je teže manipulirati sustavom.

Međutim, u prilog tome ne ide okolnost da je Ministarstvo pravosuđa i uprave kao dio izvršne vlasti ovlašteno provoditi nadzor unutar sustava eSpis u kojem su vidljivi svi predmeti u postupku.⁸³ Takva ovlast daje Ministarstvu mogućnost da kao dio izvršne vlasti zadiru u rad druge grane vlasti (sudstva), dok sudac (koji ne rješava neki predmet) ne može u njega ući sve do pravomoćnog okončanja tog postupka.⁸⁴ Dodatno uz to, Ministarstvo sudjeluje u donošenju kriterija kojim se određuje težina predmeta.⁸⁵ Iako se navodi da je automatska dodjela predmeta iznimno važna jer je europski standard u osiguranju nepristranosti i neovisnosti rada sudova,⁸⁶ okolnost da izvršna vlast određuje kriterije dodjele, u praksi i bez sudjelovanja najviših, pravosudnih tijela, te da ima uvid u stanje eSpisa potencijalno ugrožava neovisnost sudova.

Prema tome, iako možemo zaključiti da Hrvatska ispunjava minimalne standarde koje je donio ENCJ, upitno je pridonosi li ovakav način zbilja osiguranju neovisnosti i nepristranosti sudaca. U donošenju zaključaka uputno je koristiti se i mišljenjem samih sudaca. Neka međunarodna istraživanja pokazuju da je negativan dojam sudaca o utjecaju informatizacije na neovisnost najznačajnije zastupljen u Latviji (oko 40%), Portugalu i Slovačkoj (više od 20%) te Španjolskoj (oko 30%). U Hrvatskoj je taj postotak blizu 20% što nas i dalje svrstava u viši postotak mišljenja da digitalizacija ima negativan utjecaj na neovisnost sudaca u usporedbi s drugim državama (*Graf 1*).⁸⁷

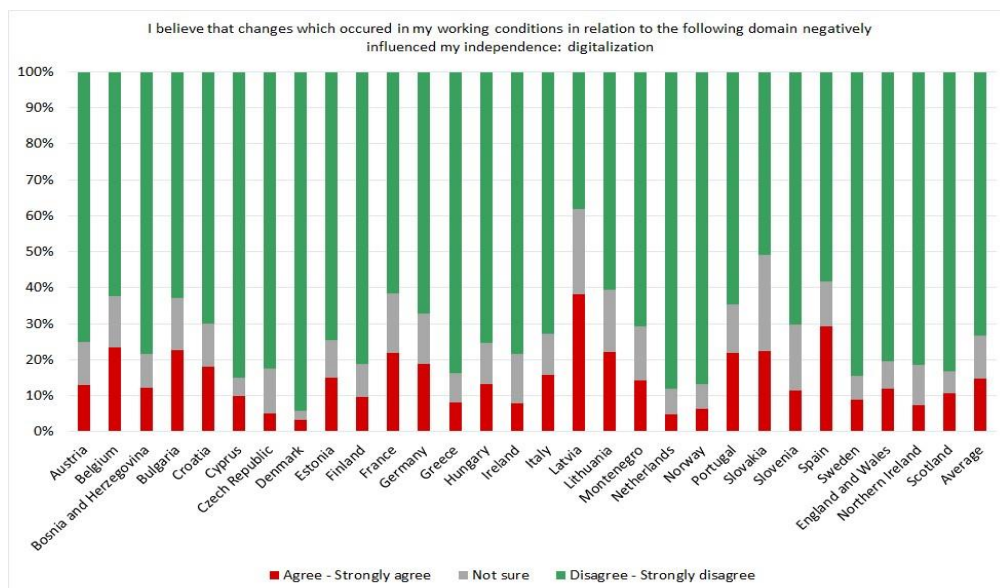
⁸³ Čl. 22. Pravilnika.

⁸⁴ Ninić M., Zeljko I., Rezultati provedenog istraživanja o dodjeljivanju predmeta u rad sucima, Istraživanje pripremljeno kao podloga za raspravu na skupu u organizaciji Centra za demokraciju i pravo Miko Tripalo, 2021., str. 2.

⁸⁵ Čl. 79. st. 1. ZS 13.

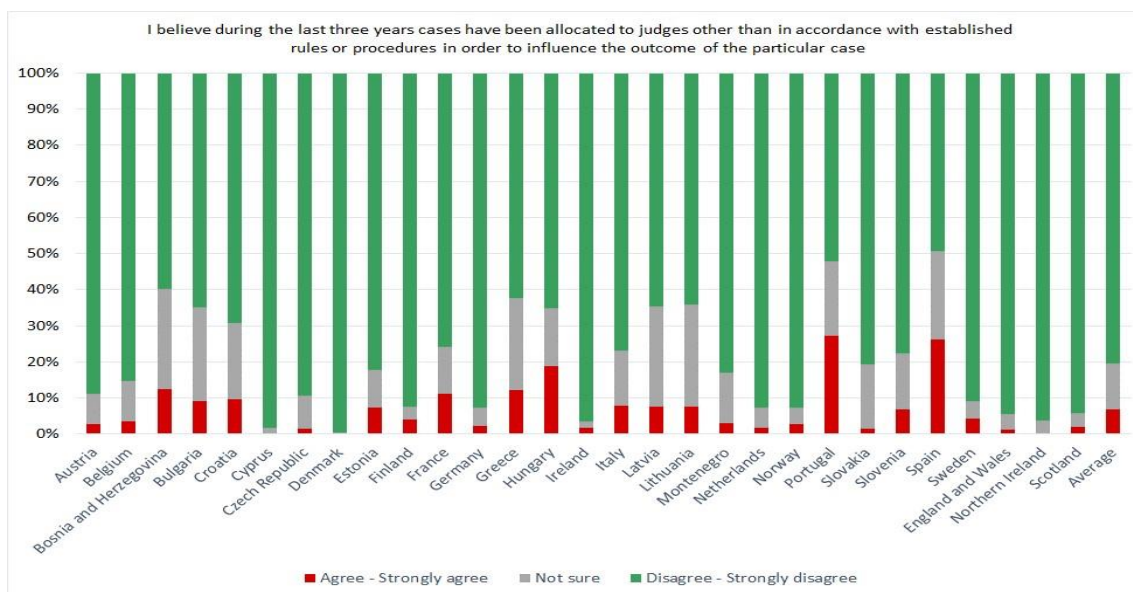
⁸⁶ Ljubanović B., Britvić Vetma B., *op. cit.* u bilj. 6, str. 317.-318.

⁸⁷ European Network of Councils for the Judiciary (ENCJ), Survey on the Independence of Judges, 2020., str. 40. Preuzeto s <http://www.encj.e>

Graf 1 - Povezanost digitalizacije sudova s osobnom neovisnošću sudaca

Istraživanje je ispitivalo i jesu li predmetu u posljednje tri godine bili dodjeljivani sucima na način drukčiji od onog utvrđeno pravilima o dodjeli kako bi se moglo utjecati na ishod određenog predmeta (Graf 2).⁸⁸

Graf 2 – Dojmovi o pridržavanju pravila o dodjeli predmeta u posljednje tri godine (2022.)

⁸⁸ Ibid., str. 27.

Iz grafova je vidljivo da Španjolska i Portugal imaju visok postotak slaganja s tom izjavom – gotovo 30%. Hrvatska prema grafovima bilježi pad od par postotaka vezano uz slaganje s tom izjavom. Možemo zaključiti da je mišljenje sudaca da se pravila dodjele u Hrvatskoj u velikoj mjeri poštuju, te da se mogućnost ponovne dodjele predmeta ne koristi kako bi se moglo utjecati na konačni ishod postupka.

4. Postizanje ravnomjernog opterećenja kroz postupak automatske dodjele predmeta

4.1. Težinsko vrednovanje predmeta

Jedan od mogućih ciljeva uvođenja automatiziranog sustava dodjele predmeta jest ravnomjernija raspodjela predmeta u rad sucima. Za razliku od modela ručne dodjele kojom se, barem u Hrvatskoj, nastojalo prilikom dodjele paziti na složenost predmeta, nije postojao mehanizam pomoću kojeg bi se računalo opterećenje. Prilikom razvoja automatiziranih sustava dodjele predmeta, javila se potreba za težinskim vrednovanjem predmeta, kako bi se na objektivniji način omogućila raspodjela predmeta sucima u rad.⁸⁹

Ovdje je bitno naglasiti distinkciju između pojmova „opterećenje rada sudaca“ od pojma „opterećenje predmeta“. Ako se govori o „opterećenju rada sudaca“, govorimo o svim aktivnostima suca koje ulaze u evaluaciju njegova rada na kraju godine.⁹⁰ S druge strane „opterećenje predmeta“ odnosi se na aktivnosti koje obavlja sud povezane isključivo s rješavanjem predmeta.⁹¹ Ove definicije su vrlo važne jer svaki sustav koji se bavi ocjenjivanjem težine predmeta, može se baviti i „opterećenjem predmeta“ i „opterećenjem rada“.

U nastavku analiziramo razloge kategorizacije predmeta prema težini i različite načine na koji se postiže takvo vrednovanje težine predmeta.

⁸⁹ Lienhard, A., Kettiger, D., *Research on the Caseload Management of Courts: Methodological Questions*, Utrecht Law Review, 7(1), 2011, str. 68.

⁹⁰ To su rješavanja predmeta, ali i obuke, sastanci, profesionalne aktivnosti i bilo koje druge dužnosti.

⁹¹ Koja je to vrsta predmeta, kompleksnost predmeta, koliko je vremena potrebno za pripremu, saslušanja, istraživanja i sl.

4.1.1. Razlozi kategorizacije predmeta prema težini

Jasno određena mjera prema kojoj će se predmeti dodjeljivati ključna je u određivanju koliko je sudaca potrebno kako bi se riješili svi predmeti koji dolaze pred sud.⁹² Težinski sustav određivanja opterećenja predmeta najčešća je i možda najbolja metoda koju koriste sustavi za upravljanje predmetima na sudu kako bi se procijenilo opterećenje suda i potreba za resursima.⁹³ Težinsko opterećenje predmeta nužno zahtjeva da se uspostavi jasan set „kategorija predmeta“, unutar kojih se pod-kategorije mogu postaviti za precizne evaluacijske svrhe, jer bez takvih kategorija ne bi bilo relevantne strukture koja bi mogla razlikovati različite vrste predmeta prema njihovoj težini.

Također je važno razumjeti kakav je cilj evaluacije težine predmeta. Prema različitim iskustvima koje pružaju članice Vijeća Europe, takvi se sustavi koriste za evaluaciju:

- a) pravilne i pravedne raspodjele predmeta među sucima
- b) očekivanog trajanja predmeta i njegova saslušanja
- c) vrste i količine resursa koji će se dodijeliti (posebno ljudskih resursa).⁹⁴

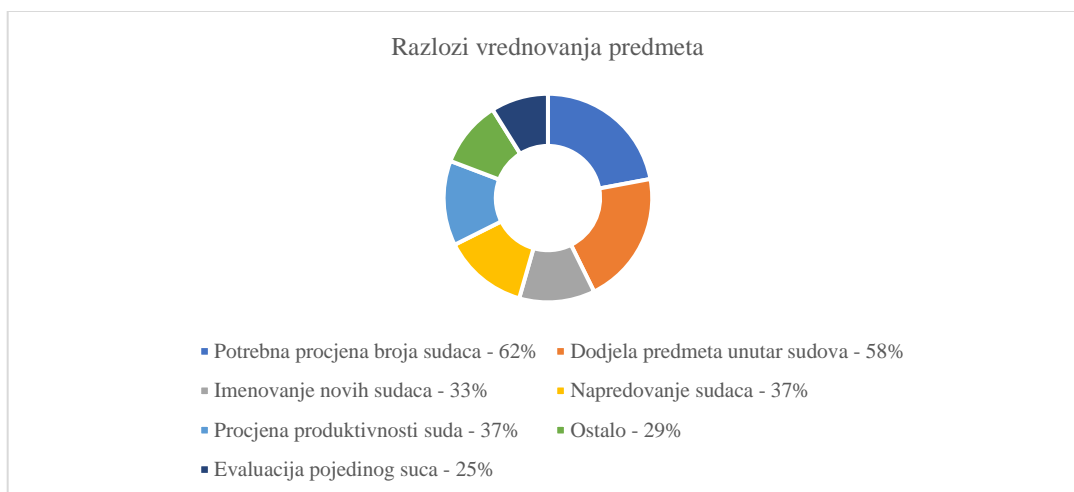
Osim toga, pravilno postavljen „sustav ocjenjivanja težine predmeta“ također bi mogao omogućiti razvoj sofisticiranijih statistika kako bi se izgradio kvalitativniji pogled na opterećenje predmeta. U sljedećem grafu jasno je vidljiva motivacija država Vijeća Europe (Graf 3).⁹⁵

⁹² Wisconsin Director of State Courts Office, *Judicial Needs Assessment 2006*, Final Report, 2006, str. 7.

⁹³ Stenz, St, *Improving Weighted Caseload Studies in Limited Jurisdiction Courts*, The Justice System Journal, Vol 13, br. 3, 1988-1989., str. 379. i Flango, V.E. et al., *Assessing the Need for Judges and Court Support Staff*, National Center for State Courts, 1996., str. 14.

⁹⁴ European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ), Steering group of the SATURN Centre for judicial time management (CEPEJ-SATURN), *Case-weighting in European judicial systems*, Draft Version – Revision 10, Strasbourg, 2018., Poglavlje 1.1. Case-weighting and its objectives.

⁹⁵ European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ), *Case Weighting in Judicial Systems*, CEPEJ Studies No. 28, 2020., str. 9-10.

Graf 3

4.1.2. Modeli koji se koriste pri ocjene složenosti predmeta

Prema istraživanju koje je CEPEJ proveo modeli koji države koriste pri ocjeni složenosti predmeta razlikuju se u:

- a) načinu procjene složenosti predmeta koji može biti izražen kroz jedinice vremena ili druge numeričke relativne vrijednosti
- b) načinu prikupljanja podataka, te
- c) načinu prikaza transparentnosti i specijalizacije.

Način procjene složenosti predmeta izražene kroz jedinice vremena ima za cilj mjeriti prosječno vrijeme koje sudac provede rješavajući svoje zadatke.⁹⁶ Ovakav pristup izbjegava identifikaciju svih elemenata potrebnih za procjenu složenosti sustava, već donosi zaključke na temelju promatranja prikupljenih iz uzorka vremenskih mjerenja.⁹⁷ Opisuje se kao prilično „subjektivan“ s obzirom na to da može biti podložan osobnoj pristranosti različitih sudionika. Pomoću takve procjene složenosti možemo izračunati proporcionalnost između različitih vrsta predmeta, izračunati razliku između različitih vrsta predmeta, izračunati ukupno vrijeme potrebno

⁹⁶ *Ibid.* str. 25; Hurst, H., *Workload Measurement for Juvenile Justice System Personnel: Practices and Needs*, 1999, JAIBG Bulletin, str. 2.

⁹⁷ CEPEJ, 2020., *op.cit.* u bilj. 95, str. 26.

za obradu različitih vrsta predmeta.⁹⁸ Takvo prikazivanje težinskih faktora primjenjuje se u Austriji, Njemačkoj, Nizozemskoj, Srbiji, Izraelu i Sjedinjenim Američkim Državama.⁹⁹

Sustavi vrednovanja predmeta na temelju drugih numeričkih ili relativnih vrijednosti (npr. bodova ili raspona vrijednosti) nastoje procijeniti složenost upotrebom otvorene ili zatvorene ljestvice ocjenjivanja koje se ne pretvaraju u vremenske jedinice. Kod jednostavne ljestvice složenosti, postavljene su određene razine koje se kreću primjerice, od A do D, pri čemu A označava jednostavne slučajeve, a D najkompleksnije slučajeve. Kod preciznijeg sustava bodovanja temeljenog na određenim kvantitativnim kriterijima dodjeljuju se bodovi za zadane kriterije koji mogu utjecati na složenost predmeta. Primjerice, dodjeljivanje bodova od 1 do 5 vezano uz visinu vrijednosti predmeta spora, zatim ovisno o očekivanom trajanju postupka, u kojem 1 označava kratko predvidljivo trajanje, a 5 dugo predvidljivo trajanje.¹⁰⁰

Metoda ocjene složenosti izražena kroz relativne ili druge numeričke vrijednosti smatra se „objektivnijom“ obzirom da uključuje dodjelu indeksa složenosti predmeta na temelju mjerljivih kriterija. Takvi modeli se primjenjuju, na primjer, u Finskoj i Litvi gdje se predmetima dodjeljuju težinski koeficijenti, ili u Rumunjskoj gdje se predmeti dodjeljuju na temelju početne ocjene složenosti.¹⁰¹

Svi **načini prikupljanja podataka** prilikom određivanja složenosti predmeta imaju zajedničko da se podatci prikupljaju od sudionika kako bi se kvantificirala razina složenosti

⁹⁸ Primjerice, ako je broj dolaznih građanskih slučajeva 100, a broj dolaznih kaznenih slučajeva također 100, to znači da je ukupno sudske radno vrijeme potrebno za obradu tih slučajeva 12 000 minuta, što odgovara 200 radnih sati ukupno. Usporedbom ovog rezultata sa sudske radnim vremenom koje je dostupno pravosudnom sustavu, moguće je izračunati broj punih radnih mjesta sudaca potrebnih za obradu trenutnih vrednovanih predmeta.

⁹⁹ U Njemačkoj je provedeno istraživanje u kojem su suci morali popunjavati ručni obrazac za izvještavanje (vremenski dnevnik) koji je bio pričvršćen za svaki predmet koji je obrađen tijekom šestomjesečnog razdoblja prikupljanja podataka. Cilj studije je bilo kvantificiranje prosječnog radnog vremena po vrsti predmeta kao okvirnu referencu. Primjerice, ako je sudac posvetio 30 minuta aktivnosti povezanoj s predmetom, morao bi taj broj zabilježiti u vremenski dnevnik. Na temelju te studije utvrđeno je koliko vremena je okvirno potrebno za rješavanje određene vrste predmeta.

¹⁰⁰ CEPEJ, 2020., *op.cit.* u bilj. 95, str. 26.

¹⁰¹ U Finskoj vrste predmeta su grupirane u 8 kategorija te je svaka grupa predmeta podijeljena u tri razine složenosti (osnovna, redovna, teška). Pomoću sustava „Tarmo“ provedena je analiza utrošenog radnog vremena na različite vrste predmeta. Ova analiza omogućila je sastavljanje vremena potrebnog za obradu različitih predmeta, a zatim i dodjelu različitih težina za tri razine složenosti za svaku kategoriju predmeta. Na primjer, tri faktora u kaznenim predmetima su: 1 osnovni, 2 redovni i 6 teških. Osnovni građanski predmeti smatrani su 2,2 puta složenijima od osnovnog kaznenog predmeta. Stoga osnovni građanski predmet ima težinsku vrijednost od 2,2, 4,4 za redovite slučajeve i 8,8 za teške. Zbrojene težine zatim se izračunavaju množenjem broja predmeta u različitim kategorijama s njihovim dodijeljenim bodovima

različitih vrsta predmeta.¹⁰² Tradicionalno, uobičajena klasifikacija modela težine predmeta dijeli ih u dvije kategorije: modele koji se oslanjaju na tzv. *Delphi* metodu i modele koji se oslanjaju na tzv. metodu vremenske studije (eng. *Time-study method*).

Delphi metoda je tehnika donošenja odluka temeljena na mišljenju stručnjaka.¹⁰³ Široko je korištena u javnom i privatnom sektoru te je prihvaćena i često korištena metoda za razvoj težinskih sustava sudskih predmeta generiranih od strane panela stručnjaka.¹⁰⁴

Metoda vremenske studije (eng. *time study method*) oslanja se na praćenje i bilježenje svog sudskog vremena utrošenog na rad tijekom zadanog razdoblja prikupljanja podataka (npr. jedan mjesec). Tijekom vremenske studije, bilježi se ukupno sudsko vrijeme utrošeno na različite vrste predmeta i aktivnosti. Metoda vremenske studije poslužila je kao temelj za razvoj sustava težinskog vrednovanja u više od 30 saveznih država SAD-a,¹⁰⁵ kao i u Švicarskoj i Njemačkoj.¹⁰⁶

Međutim, ova dvodijelna klasifikacija ima za posljedicu da ne može u potpunosti odgovarati modelima koji implementiraju kombinaciju ove dvije metode ili modelima koji koriste treći metodu, kao što je nizozemski model koji se oslanja na metodu koji analizira korištenje vremena sudaca u slučajno odabranim točkama tijekom njihovog dnevnog radnog procesa. Ta metoda se naziva *work sampling* (druga imena za njega uključuju *snap-shot sampling*, *occurrence sampling*, *multi moment analysis*, itd.).¹⁰⁷

¹⁰² Information Brief on Weighted Caseload Methods of Assessing Judicial Workload and Certifying the need for Additional Judges, The Florida Legislature, Report No. 97-67, 2000., str. 3.

¹⁰³ Dalkey, N., Helmer, O., *An experimental application of the Delphi method to the use of experts*. Management Science, 9(3), 1963., str. 458.

¹⁰⁴ McDonald, H. G., Kirsch, C. P., *Use of the Delphi Method as a Means of Assessing Judicial Manpower Needs*, The Justice System Journal, 3(3), 1978., str. 316.

¹⁰⁵ Popis provedenih studija na području SAD-a, stranici pristupljeno: 8.5.2024., (<https://www.ncsc.org/consulting-and-research/areas-of-expertise/court-management-and-performance/workload-assessment>).

¹⁰⁶ Gramchow, H., *The challenge of making courts more efficient – recent experiences of the Western Balkans states*, Law in Transition, 2011, str. 60-71.

¹⁰⁷ CEPEJ, 2020., *op.cit.* u bilj. 95, str. 28.

	Delphi metoda	Work-sampling metoda	Time-study metoda
Vrsta podataka prikupljenih od sudionika i način prikupljanja podataka	Subjektivna samoprocjena kojom se procjenjuje razina kompleksnosti predmeta. Samoprocjene se pružaju retrospektivno, kao odgovor na strukturirana pitanja, kasnije raspravljena u grupnom okruženju radi postizanja dogovora.	Segmentirano izvješćivanje u stvarnom vremenu o trenutnoj aktivnosti svakog sudionika, bez potrebe za prijavom početka i kraja aktivnosti ili njezina trajanja. Izvješćivanje se obavlja putem treće strane (računalna aplikacija ili pregledniku na internetu), u slučajnim trenucima.	Stvarno vrijeme i kontinuirano dokumentiranje trajanja svake aktivnosti, mjereno od strane svakog sudionika pojedinačno u ručnom ili online obliku evidencije vremena. Razina detalja naravno je određena dizajnom sudskog vremenskog zapisa. ¹⁰⁸
Trajanje prikupljanja podataka	Kratkoročno razdoblje, često ograničeno na 1-2 sastanka fokus grupe.	Relativno kratkoročno razdoblje, najčešće traje od 1 tjedna do 3 tjedna.	Relativno dugoročno razdoblje, traje od 4 tjedna do nekoliko mjeseci.
Razina uključenosti potrebna od sudionika	Minimalna uključenost. Subjektivne samoprocjene i procjene pružaju se u grupnom okruženju.	Srednja razina uključenosti. Zahtijeva djelomičnu dostupnost za fragmentirana izvješća o korištenju vremena, u nasumičnim trenucima tijekom jednog do tri tjedna.	Visoka razina uključenosti. Suci se zahtijeva da sami dokumentiraju specifično radno vrijeme koje provode na svakoj sudskoj aktivnosti na kontinuiran i neprekidan način tijekom nekoliko tjedana ili mjeseci. ¹⁰⁹

Tablica 1 – Razlike između osnovnih načina prikupljanja podataka

Modeli koji na **transparentan način prikazuju** težine predmeta omogućuju donošenje zaključaka o utjecaju svakog faktora na krajnji rezultat složenosti predmeta. Dobar primjer transparentne težine je formula težinskih faktora temeljena na događajima (eng. *events-based formula*) koja se koristi u Sjedinjenim Američkim Državama.¹¹⁰ Takva metoda oslanja se na

¹⁰⁸ Langbroek, P., Kleiman, M., Goranić, I., *Backlog Reduction Programmes and Weighted Caseload Methods for South East Europe*, Two Comparative Inquiries: Final Report, Sarajevo, Bosnia and Herzegovina: Regional Cooperation Council., 2016, str. 44.

¹⁰⁹ Flango, V.E. et al., *Assessing the Need for Judges and Court Support Staff*, National Center for State Courts, 1996, str. 21.

¹¹⁰ CEPEJ, 2020., *op.cit. u bilj.* 95, str. 50.

sposobnost istraživačkog tima da izvuče točne, ažurirane i pouzdane podatke o učestalosti pojavljivanja događaja u svakoj vrsti predmeta.¹¹¹ Na taj način, formula temeljena na događajima promiče bolje razumijevanje jedinstvene složenosti u svakoj vrsti predmeta.¹¹²

Alternativni način prikazivanja težine predmeta, koji ne zahtijeva podatke o učestalosti (ili druge podatke o predmetu), naziva se „crna kutija“¹¹³ U crnoj kutiji težina predmeta je netransparentna vrijednost koja ne pruža informacije o konkretnim događajima (ili drugim pokazateljima) koji čine težinu i njihovom relativni utjecaj na tu težinu. Zanimljivo je da model težinskog vrednovanja predmeta u nekim državama uključuje transparentne podatke, ali i dalje ne otkriva na koji način je određena težina nekog od koeficijenata te na koji način je dodijeljena određenoj vrsti predmeta.¹¹⁴

Specijalizacija polazi od pretpostavke da razlikovanje više vrsta predmeta ili kategorija predmeta kojima se konačno dodjeljuje odvojena i neovisna težina mogu ukazati na razinu detalja i točnosti vrednovanja predmeta. Takav pristup načinu vrednovanja omogućuje da se grupiraju različite vrste predmeta u manje kategorije, kako bi se za svaki od njih mogli izvući relevantni podatci te napraviti analiza takvih predmeta. Jednostavno rečeno, što je više vrsta predmeta koje se posebno vrednuju, to će model biti detaljniji i precizniji.¹¹⁵

¹¹¹ Npr. broj ročišta po predmetu, broj odluka po predmetu, broj konačnih odluka po predmetu i vrsta odluke, itd.

¹¹² Ovakav pristup vrednovanja predmeta ovisi o dva alternativna izbora prikupljanja potrebnih podataka. Prvi, koji je poželjniji, jest sustav upravljanja predmetima (CMS) ili drugi statistički i računalni podatkovni sustavi koji prikupljaju relevantne podatke. Jednostavno rečeno, ako ti sustavi (CMS ili drugi) kontinuirano i pouzdano prikupljaju podatke o učestalosti događaja, proces prikupljanja i analize podataka je prilično lak, brz i učinkovit. Alternativni izvor podataka je putem ručne obrade papirnatih sudskih predmeta. To će, naravno, zahtijevati pristup papirnatj kopiji predmeta i dovoljan broj kvalificiranih istraživača s pravnim obrazovanjem da odrede reprezentativnu količinu predmeta svake vrste.

¹¹³ CEPEJ, 2020., *op.cit. u bilj.* 95, str. 51.

¹¹⁴ Primjer Rumunjske, u kojoj je početna ocjena složenosti dodijeljena „primarnom objektu predmeta“ što predstavlja vrstu predmeta, te „sekundarnom objektu predmeta“ što označava podkategorizaciju vrste predmeta. Složenost svakog predmeta ocijenjena je na ljestvici od 1-10 kao konstanta. Takve konstante rezultat su radnih skupina koje su se bavile ovim pitanjem 2005.-2006. godine. Osim toga, ne postoji nijedan drugi podatak kako su članovi radnih skupina oblikovali ljestvicu i ocijenili svaki predmet.

¹¹⁵ Npr. Nizozemska je dodijelila različite težine za 70 kategorija vrsta predmeta, u Litvi za 45 vrsta predmeta, u Hrvatskoj 130 kategorija predmeta.

4.2. Ocjena složenosti predmeta u Republici Hrvatskoj

Sudbeni sustav u Hrvatskoj u praksi već ima postavljen detaljno razrađen sustav razlikovanja složenosti sudskih predmeta utemeljen na Okvirnim mjerilima za rad sudaca.¹¹⁶ Donosi ih ministar pravosuđa, uz prethodno mišljenje Opće sjednice Vrhovnog suda Republike Hrvatske.¹¹⁷

Okvirnim mjerilima¹¹⁸ propisuje se okvirni broj predmeta koje bi sudac trebao riješiti u tijeku jedne kalendarske godine i to za sve razine i sve vrste sudova posebno, kao i za sva područja suđenja (kazneno, građansko i upravno, vrste postupaka (npr. kazneni, postupci pred sudovima za mladež, skraćeni, redoviti, parnični, zemljišnoknjižni, ovršni, itd.), ovisno o vrstama i podvrstama spora (npr. radni sporovi, naknada štete, obiteljski, sporovi iz ugovora o građenju, itd.), načinu rješavanja (meritorno ili procesnim odlukama ili sporazumno), suđenje u vijeću ili po sucu pojedincu, sudskoj instanci (I stupanj, II stupanj) i drugim značajkama.¹¹⁹

Trenutna Okvirna mjerila za rad sudaca razlikuju 130 kategorija predmeta, kojoj je svakoj pridodan određeni okvirni broj predmeta takve vrste za koji se očekuje da ih sudac riješi tijekom jedne godine na određeni način.¹²⁰ Raspon vrijednosti očekivanog broja riješenih predmeta kreće od 15 pa čak do 4.000 predmeta godišnje.¹²¹ Ukupan broj takvih vrijednosti je 34, što znači da u trenutku rješavanja svaki sudski predmet na hrvatskim sudovima ima jedan od 34 težinska faktora. Kako bi izračunali težinski faktor pojedinog predmeta potrebno je vrijednost predmeta zadanu Okvirnim mjerilima podijeliti sa 100% očekivane riješenosti te vrste predmeta u radnoj godini.¹²²

$$p = \frac{100}{n}$$

n = očekivani broj predmeta koje sudac treba riješiti u radnoj godini

¹¹⁶ Ministarstvo pravosuđa Republike Hrvatske, *Preporuke za uvođenje težinskog faktora u provedbene propise Studija složenosti sudskih predmeta*, Zagreb, 2020, str. 26.

¹¹⁷ Čl. 79. st. 1. ZS 13.

¹¹⁸ Okvirna mjerila za rad sudaca (klasa: 710-01/21-01/274; ur. br. 514-03-01-02/01-21-31, dalje u tekstu: Okvirna mjerila).

¹¹⁹ Ministarstvo pravosuđa Republike Hrvatske, *Studija složenosti*, *op. cit.* u bilj. 116, str. 24.

¹²⁰ *Ibid.*

¹²¹ Npr. od rješavatelja na trgovačkom sudu kojem je dodijeljena takva vrsta predmeta, očekuje se da u godini dana riješi 15 predmeta vezane uz stečaj banke ili druge kreditne institucije, dok se za rješavanje ovršnih predmeta vraćenih od javnog bilježnika treba ispuniti kvota od 4000 riješenih predmeta.

¹²² Npr. sudac općinskog suda trebao bi godišnje riješiti 200 radnih sporova prema vrijednosti određenoj Okvirnim mjerilima. Tu vrijednost treba podijeliti sa 100% riješenosti. Time ćemo dobiti sljedeće: $200/100\%=0,5\%$. Težinski faktor te vrste predmeta iznosi 0.5%

p = težinski faktor izražen kroz postotak

Primjerice, da sudac godišnje treba dovršiti 200 radnih sporova u jednoj godini, račun bi izgledao ovako:

$$p = \frac{100}{200} = 0.5 \%$$

Prema tome, težinska vrijednost jednog predmeta radnog spora je 0,5%

Automatskom dodjelom predmeta želi se postići ravnomjerno opterećenje. Godišnjim rasporedom poslova, predsjednik suda utvrđuje koju vrstu predmeta će rješavati pojedini sudac. Okvirnim mjerilima koje donosi ministar pravosuđa dodjeljuje se težina predmetima. Navedena dva parametra ujedinjuje novi pojam koji se pojavljuje unutar algoritma – šifarnik. Šifarnik vrste predmeta sustava eSpis je popis vrsta predmeta s dodijeljenom težinom predmeta koji se rješavaju na sudovima, raščlanjenih na grupe i podgrupe. U šifarnicima vrsta predmeta svaka podgrupa sadrži dodijeljenu težinu predmeta.¹²³

Prilikom dodjele predmeta algoritam unutar sustava eSpis - šifarnik djeluje kao ključni mehanizam jer povezuje vrste predmeta koje sudac rješava, definirane u godišnjem rasporedu poslova, s dodijeljenom težinom predmeta definiranom Okvirnim mjerilima. Kriteriji koji prilikom dodjele definiraju težinu pojedinog predmeta su unaprijed određeni i uneseni u sustav eSpis prije početka nove kalendarske godine.¹²⁴ Prema tome, da bismo mogli istražiti postiže li se ravnomjerno opterećenje, potrebno je promotriti model kojim određujemo težinu predmeta. Kao što je već navedeno, težina predmeta se vrednuje prema Okvirnim mjerilima. Kada bi model Okvirnih mjerila proveli po prethodno navedenim razlikama možemo zaključiti da Okvirna mjerila prikazuju složenost putem zatvorene ljestvice – bodova, koji su točno određeni za niz specijaliziranih vrsti i podvrsti predmeta. Ne postoji informacija o tome koja metoda prikupljanja podataka je bila korištena prilikom izrade ocjene složenosti no, bodovi koji su prikazani mogu se svrstati u model transparentnosti „crne kutije“ jer iz bodova kojima su vrste predmeta vrednovane, ne možemo zaključiti ništa o vremenskom trajanju i „ponašanju“ predmeta.

¹²³ Čl. 3. Pravilnika.

¹²⁴ Čl. 25. st. 2. Pravilnika.

Istraživanje provedeno od strane IBM HRVATSKA iz 2020.¹²⁵ o složenosti sudskih predmeta pokazalo je da prilikom mjerenja vremena utrošenog na rješavanje predmeta dolazi do odstupanja od Okvirnih mjerila koji su određeni za pojedine predmete (Tablica 2).

Vrsta postupka	Broj predmeta obuhvaćenih mjerenjem	Postotak predmeta u kojem je upisana vlastita ocjena složenosti	Procjena veće složenosti
Parnični postupak	7617	10%	3%
Ovršni postupak	6649	35%	1%
Zemljišnoknjižni postupci	737	33%	9%
Prekršajni postupak	4792	32%	6%
Trgovački sud	3495	18%	2%
Županijski sud	722	70%	26%

Tablica 2 – Odstupanja u složenosti predmeta u odnosu na Okvirnih mjerila

Suci kao razloge takvih odstupanja navode sljedeće: postojanje većeg broja stranaka, potrebu za višestrukim i složenim vještačenjem, ispitivanje velikog broja svjedoka, složenost pravnih pitanja, provođenje uviđaja, starost predmeta, brojnost tužbenih zahtjeva i pravnih osnova te neujednačenost sudske prakse.¹²⁶

Time možemo zaključiti da svakim novim pokušajem da Okvirna mjerila prilagode vrijednost svakom predmetu ili da se vrste predmeta još detaljnije definiraju novim podvrstama, uvijek će dolaziti do odstupanja jer se predmeti razlikuju jedni od drugih te ih ne može podvesti pod zajednički nazivnik.

Čini se da je to i dojam sudaca. Anketa provedena među sucima u sklopu istraživanja o načinu vrednovanja rada sudaca,¹²⁷ prikazuje da 46% sudaca smatra kako u najvećem broju sudačkih poslova Okvirna mjerila nisu dovoljno objektivno postavljena.¹²⁸ Nadalje, 64% sudaca smatra da bi način donošenja Okvirnih mjerila trebao biti drugačiji te njih 49% da postoji bolji

¹²⁵ Projekt „Studija složenosti sudskih predmeta“ proveden je u razdoblju od 1. rujna 2019. do 30. lipnja 2020. godine. U mjerenju je sudjelovalo ukupno 165 sudaca i sudskih savjetnika, na ukupno 39 sudova, a mjerenjem je obuhvaćeno oko 25.000 predmeta.

¹²⁶ Ministarstvo pravosuđa Republike Hrvatske, Studija složenosti, *op. cit.* u bilj. 116.

¹²⁷ Martinis A., Landeka U., *Način vrednovanja rada sudaca i Okvirna mjerila*, Rezultati provedenog istraživanja o dodjeljivanju predmeta u rad sucima 2024., anketa koja je provedena među 487 sudaca, što iznosi 29,23% ukupnog broja svih sudaca u Hrvatskoj.

¹²⁸ *Ibid.*, str. 15.

sustav vrednovanja sudaca od Okvirnih mjerila.¹²⁹ U zaključku istraživanja se navodi da Okvirna mjerila ne uključuju složenost predmeta pri izračunu norme te da se vrednuje samo konačna odluka u postupku, bez uvažavanja ostalih radnji koje sudac poduzima tijekom postupka.

Prema svemu navedenom može se zaključiti da automatska dodjela predmeta kao mehanizam može pomoći pri raspodjeli predmeta no, model kojim se određuje težina predmeta odlučuje hoće li se ti predmeti zaista ravnomjerno rasporediti sucima u rad. Prema istraživanjima koja su provedena, s objektivnog i subjektivnog gledišta, možemo zaključiti da trenutno uređenje putem Okvirnih mjerila i dalje ne ispunjava cilj ravnomjernog opterećenja, unatoč visokom stupnju normiranosti u podzakonskim aktima.

5. Sudska kontrola dodjele predmeta kao jamstvo procesne razmjernosti

5.1. Specifičnost i utjecaj engleskog postupka

Do reformi koje je pokrenuo Lord Woolf, uloga aktivnog suca u Engleskoj i Walesu nije bila česta pojava jer je sustav cijenio autonomiju stranaka u oblikovanju spora i pridržavao se tradicionalnih pojmova akuzatornog postupka u kojem je inicijativa bila na strankama.¹³⁰ Lord Woolf, predsjednik građanskog odjela Prizivnog suda, 1994. dobio je zadatak da ocijeni stanje građanskog postupka u Engleskoj.¹³¹ Iz dva Woolfova izvješća proizašla je reforma koja se sastojala u promjeni položaja suca te umanjivanju autonomije stranaka kroz osiguranje da stranke ne trebaju uživati isključivu i neograničenu kontrolu u postupku.¹³² Lord Woolf je jasno istaknuo da njegove preporuke nisu bile pokušaj napuštanja engleske akuzatorne tradicije u korist inkvizitorne, već je njegov cilj bio „sačuvati najbolje značajke trenutačnog akuzatornog sustava

¹²⁹ *Ibid.* str. 16. isto tako u Ninić M., Zeljko I., *op. cit.*, u bilj. 84, str. 8.

¹³⁰ Tidmarsh, J., Trangsrud, R. H., *Complex litigation and the adversary system*, 1998, str. 67-68.

¹³¹ Navodi se kako je Lord Chancellor imenovao Lorda Woolfa da procijeni pravila i postupke građanskih sudova u Engleskoj i Walesu. Rezultat Lord Woolfove analize proizveo je dva izvješća koja je izdao Odjel Lorda Chancellora: Preliminarno izvješće 1995. godine i Konačno izvješće 1996. Zaključci i preporuke detaljno opisani u oba izvješća pružili su temelj za kasnije zakonodavne reforme u engleskom građanskom procesnom sustavu.

¹³² Cronk A. E., *The Prospects for Civil Justice Reform*, Justice in Commercial Disputes, str. 294, stranici pristupljeno: 8.5.2024. (https://ciaj-icaj.ca/wp-content/uploads/documents/1974/01/cronk.ed_.pdf?id=1384&1704035427).

dok se sudovima daje aktivnija uloga u upravljanju.¹³³ Takav cilj postignut je kroz sljedeće dužnosti suda:

- poticanje stranaka na suradnju u provođenju postupka, identifikacija spornih pitanja u ranom stadiju postupka,
- brzu odluku o pitanjima koja zahtijevaju raspravlja o kojima se može donijeti presuda bez održavanja rasprave,
- odluku o redosljedju kojim će se odlučivati o pojedinim pitanjima,
- poticanje stranaka na korištenje alternativnih metoda rješavanja sporova ako sud smatra da je to prikladno te im olakšati korištenje takvih metoda,
- pomoć strankama da sporazumno riješe svoj spor ili njegov dio,
- odluku o vremenu poduzimanja radnji u postupku,
- razmatranje je li korist od poduzimanja određenog koraka opravdana troškovima poduzimanja,
- poduzimanje što većeg broja radnji, po mogućnosti bez sudjelovanje stranaka,
- korištenje modernih tehnologija
- te davanje uputa kako bi se rasprava provela brzo i učinkovito.¹³⁴

Nabrojana ovlaštenja omogućuju sudu da kroz aktivnu ulogu potakne stranke na mirno rješenje spora, da spriječi spor i neučinkovit postupak te da osigura da se sudski resursi predmetu dodijele s obzirom na njegovu važnost, u skladu s načelom razmjernosti i temeljnim načelom (eng. *overriding objective*).¹³⁵ Temeljno načelo parničnog postupka opisano je kao „kompas“ koji pokazuje smjer sudu prilikom donošenja odluka i vođenja postupka te obvezuje stranke i njihove punomoćnike na međusobnu suradnju.¹³⁶ Ovakvo načelo implementirano je i u ELI/UNIDROIT pravilima, što nam govori da na razini međunarodnih smjernica i standarda, sudac treba imati

¹³³ Vorrasi K. M., *England's Reform to Alleviate the Problems of Civil Process: A Comparison of Judicial Case Management in England and the United States*, Judicial Case Management in England and the United States, Vol. 30:2, 2004. str. 364-365.

¹³⁴ Fabricius H., *Access to Justice The Woolf Report*, 1996, str. 108. dostupno na: <https://www.gcbsa.co.za/law-journals/1996/november/1996-november-vol009-no2-pp108-115.pdf>

¹³⁵ Andrews 2013, str. 198. Williams 2014., str. 395-396. cit. Prema Brozović J., Priprema i organizacija raspravljanja u parničnom postupku, Doktorska disertacija, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2021., str. 99.

¹³⁶ Lord Woolf, Interim Report, The purpose of the overriding objective, 1995, str. 226.

aktivnu ulogu i dozvoljenu diskreciju kako bi se mogla postići procesna razmjernost u postupanju.¹³⁷

5.1.1. Raspoređivanje predmeta u različite kolosijeke (alokacija)

Postupak alokacije započinje nakon što se u pisarnicu podnesu tužba i odgovor na tužbu. Tada službenik pisarnice privremeno određuje jednu od četiri vrste alokacije te o tome obavještava stranke.¹³⁸ Zajedno s obavijesti, strankama će dostaviti i upitnik o upravljanju postupkom (eng. *directions questionnaires*)¹³⁹ koji stranke moraju dostaviti do dana određenog u obavijesti kako bi sud mogao donijeti konačnu odluku o alokaciji. Stranke se trebaju barem pokušati sporazumjeti oko odgovora koje će dati u navedenom upitniku, kako bi sud mogao efikasnije postupati s predmetom. Sud nakon što zaprimi popunjene upitnike, odredit će konačnu alokaciju, obavijestiti o tome stranke (eng. *notice of allocation*) i dati strankama smjernice (eng. *directions*) prema kojima će postupati u tom predmetu.¹⁴⁰ Prilikom takvog pristupa upravljanju predmetima, suci održavaju funkciju usmjeravanja u kojoj su dužni dodijeliti predmete odgovarajućoj alokaciji u interesu pravde, troška stranaka, trajanja, resursa suda, potreba i želja stranaka.¹⁴¹

Nakon reformi, CPR je propisao tri vrste alokacije: sporove male vrijednosti (eng. *small claims track*), ubrzani postupak (eng. *fast track*) i složene postupke (eng. *multi-track*). Od stupanja na snagu novih odredbi Pravilnika o građanskom postupku (dalje u tekstu: CPR) 1. listopada 2023., u engleskom građanskom procesnom pravu se pojavljuje još jedna vrsta alokacije – predmeti srednje složenosti (eng. *intermediate track*) stoga, sada postoje četiri vrste alokacije.

Prilikom odlučivanja o alokaciji, sud će uzeti u obzir različite faktore kako bi osigurao pravedno i učinkovito vođenje postupka. Ti faktori uključuju:

- vrijednost predmeta spora,

¹³⁷ Transnacionalna pravila građanskog postupka pod okriljem Europskog pravnog instituta i UNIDROIT (dalje: ELI/UNIDROIT Pravila), br. 5 – 8.

¹³⁸ Čl. 26. st. 4. t. 1. CPR.

¹³⁹ Predstavlja upitnik koji pomaže sudu odlučiti o alokaciji i upravljanju predmetom. Postoje unaprijed formulirani upitnici za svaku od mogućih alokacija, a pitanja su npr. postoji li mogućnost nagodbe, u koju alokaciju bi trebalo predmet dodijeliti, koju razinu složenosti, jesu li se obje stranke o tome sporazumjele i sl.

¹⁴⁰ U smjernicama je određeno kako stranke moraju postupati u postupku, kada će biti glavna rasprava.

¹⁴¹ Vorrasi, K. M., *op. cit.* u bilj. 134, str. 38-39.

- pravnu prirodu zahtjeva,
- očekivanu kompleksnost činjeničnih navoda, pravnih pitanja ili predloženih dokaza,
- (očekivani) broj stranaka u postupku,
- vrijednost bilo kojih protuzahatjeva ili dodatnih zahtjeva
- količinu usmenih dokaza potrebnih za rješavanje spora,
- važnost zahtjeva za treće osobe (koje nisu stranke u postupku)
- stajališta izražena od strane stranaka te njihove životne okolnosti.¹⁴²

Nadalje, sud će kod procijene vrijednosti predmeta spora, uzimati u obzir relevantne čimbenike i zanemariti će iznose koji nisu sporni, zahtjeve za kamatu, troškove, doprinoseći nepažnju i određene iznose u slučajevima nematerijalne naknade. U situacijama kada više tužitelja pokreće zahtjev protiv istog tuženika, sud će svaki zahtjev procijeniti zasebno kako bi osigurao pravedan tretman svakog tužitelja.¹⁴³

Ako se za to ispune određene okolnosti, sud može promijeniti dodijeljenu alokaciju ili složenost predmeta, na prijedlog stranke ili po službenoj dužnosti.¹⁴⁴ Ako se ne ispune posebne okolnosti koje propisuje zakonodavac, sud ima diskreciju pri odlučivanju o ponovnoj dodjeli.¹⁴⁵

5.1.2. Razlike između pojedinih kolosijeka

Sporovi male vrijednosti su prva razina složenosti predmeta i odnose se na predmete manje složenosti čija vrijednost iznosi do 10.000,00 GBP.¹⁴⁶ Predstavljaju pojednostavljeni tip postupka čije uređenje ne zahtjeva strogo pridržavanje forme. Sud kada dodjeli predmet ovoj alokaciji u pravilu odmah zakazuje dan rasprave. On može stranke uputiti u medijaciju ako ta

¹⁴² Čl. 26. st. 13. CPR-a.

¹⁴³ Čl. 26. st. 13. t. 1 CPR-a.

¹⁴⁴ Čl. 26. st. 18. CPR-a.

¹⁴⁵ Ako je zahtjev već dodijeljen srednjoj traci i već su izdane upute vezane uz taj zahtjev, sud može razmotriti ponovnu dodjelu samo ako postoje iznimni razlozi koji to opravdavaju. Slično tome, ponovna dodjela zahtjeva na drugu razinu složenosti dopuštena je samo pod određenim uvjetima. To uključuje situacije u kojima je došlo do značajne promjene okolnosti od trenutka kad je zahtjev prvotno dodijeljen određenoj razini složenosti, te sud smatra da te promjene opravdavaju ponovnu dodjelu.

¹⁴⁶ Kao što je navedeno u obrascu EX306, pod nazivom *The small claims track in the civil courts* dostupno na poveznici: <https://assets.publishing.service.gov.uk/media/5b4c7cffe5274a732fa15504/ex306-eng.pdf>

moгуćnost nije isključena.¹⁴⁷ Iznimno može zakazati pripremno ročište kada je to potrebno radi donošenja posebnih odluka o upravljanju postupkom, dodatnog pojašnjenja obveza ili donijeti presudu bez održavanja rasprave te je u mogućnosti odmah započeti stadij raspravljanja.¹⁴⁸ Konačna rasprava je jednostavna, usmena, bez stroge primjene dokaznih pravila i sud sam odlučuje o načinu i provođenju dokaznog postupka.¹⁴⁹

S druge strane, ovaj tip postupka omogućuje strankama da sudjeluju u postupku bez punomoćnika te kada ta okolnost nije isključena svoj spor mogu riješiti putem medijacije.¹⁵⁰ Stranke su u ovom postupku, umjesto standardne prezentacije isprava, zadužene za međusobnu razmjenu isprava koja će se koristiti u stadiju raspravljanja 14 dana prije samog termina rasprave.¹⁵¹ Stranke će moći koristiti vještaka samo uz prethodnu dozvolu suda.¹⁵²

Ubrzani postupak je složeniji od sporova male vrijednosti i u pravilu se odnosi na predmete vrijednosti između 10.000,00 GBP i 25.000,00 GBP.¹⁵³ Predmeti će biti dodijeljeni u ovu alokaciju ako sud smatra da rasprava neće trajati duže od jednog dana,¹⁵⁴ a sud može odrediti točan datum održavanja rasprave ili period koji ne smije biti duži od 3 tjedna unutar kojeg će se održati rasprava.¹⁵⁵ U svakom slučaju, rasprava mora započeti unutar 30 tjedana od podnošenja zahtjeva.¹⁵⁶ Za razliku od sporova male vrijednosti, sud odluku o terminu raspravljanja može donijeti odmah nakon obavijesti o alokaciji ili nakon što stranke dodatno pošalju kontrolne liste (eng. *pre-trial check list*).¹⁵⁷ Kontrolne liste koje stranke popunjavaju nakon određivanja alokacije, će tražiti informacije koje će pomoći sudu da odredi datum suđenja, potvrdi procijenjeno trajanje suđenja i postavi raspored za samo suđenje.¹⁵⁸ Sud ovdje može donijeti odluku o održavanju pripremnog ročišta ili kontrolnog postupka (eng. *pre-trial review*), ako ocijeni da je to potrebno.¹⁵⁹

¹⁴⁷ Medijacija je isključena kod prometnih nesreća, tražbine za tjelesne ozljede, štetu na nekretnini ili bilo koja tražbina ako se jedna od stranka u postupku ne slaže da se može provesti medijacija.

¹⁴⁸ Čl. 27. st. 6. t. 1. CPR-a.

¹⁴⁹ Vorrasi, K. M., *op. cit.* u bilj. 134, str. 372.

¹⁵⁰ Čl. 26. 6. st. 1. CPR-a.

¹⁵¹ Čl. 27. st. 4. t. 2. CPR-a.

¹⁵² *Ibid.* 108.

¹⁵³ Vorrasi, K. M., *op. cit.* u bilj. 134, str. 372.

¹⁵⁴ Čl. 26. st. 9. t. 6. CPR-a

¹⁵⁵ Čl. 28. st. 2. t. 4. CPR-a

¹⁵⁶ Čl. 9. st. 5. Praktične smjernice br. 28.

¹⁵⁷ Brozović, *op. cit.* u bilj. 135, str. 102.

¹⁵⁸ TQ Legal, *Multi-track & fast-track litigation*, stranici pristupljeno: 8.5.2024., (<https://www.tqlegal.co.uk/practice-areas/commercial-and-insolvency/multi-track-fast-track-litigation/>).

¹⁵⁹ Čl. 28. st. 3. t. 1. CPR-a.

Još jedna razlika je ta, da prilikom alokacije ubrzanom postupku je potrebno predmetu dodijeliti određenu razinu složenosti.¹⁶⁰

Stranke su u ovom postupku dužne sporazumjeti se oko rasporeda poduzimanja pojedinih radnji u postupku, pitanju prezentacije isprava i korištenja vještaka i termina kada će se održati rasprava, kako bi sud mogao lakše donijeti odluku o upravljanju postupkom.¹⁶¹ Vještačenje je ograničeno na jednog vještaka po stranci u bilo kojem stručnom području ili jednog vještaka za dva stručna područja.¹⁶²

U situacijama kada tužbeni zahtjev ne prelazi 100.000,00 GBP, a ne može se dodijeliti u ubrzani postupak, predmet će se ocijeniti kao **predmet srednje složenosti**.¹⁶³ Pravila koja se odnose na odluku o terminu rasprave, kontrolnih lista, pripremnog ročišta i kontrolnog postupka primjenjuju se kao kod ubrzanog postupka. Razlike su u tome da rasprava o predmetima ovog postupka traje duže od jednog dana, ali ne smije trajati duže od tri dana.¹⁶⁴ U dokaznom postupku omogućuje se koristiti dva vještaka po stranci, ako se to smatra proporcionalnim.¹⁶⁵ Pisani iskazi svjedoka ne smiju biti duži od 30 stranica, a pisano vještačenje duže od 20 stranica.¹⁶⁶ Tužba u ovim postupcima može biti podnesena od strane jednog tužitelja protiv jednog ili dva tuženika ili dva tužitelja protiv jednog tuženika.¹⁶⁷

U srednje složenim postupcima sud će kao i kod ubrzanog postupka morati odrediti složenost predmeta.¹⁶⁸ Stranke su dužne navesti u upitniku o smjernicama oko koje skupine

¹⁶⁰ Čl. 26. st. 14. i 15. Primjerice, prometne nesreće, određena potraživanja pripadaju prvoj razini složenosti.

¹⁶¹ Čl. 3. Praktične smjernice br. 28.

¹⁶² Čl. 26. st. 9. t. 6. CPR-a.

¹⁶³ Čl. 26. st. 9. t. 7. CPR-a.

¹⁶⁴ Ibid., isto tako St. John Street Chamber, *The Intermediate Track: A Guide for Personal Injury Lawyer, 2023.*, stranici pristupljeno: 8.5.2024. (<https://www.9sjs.com/news/the-intermediate-track-a-guide-for-personal-injury-lawyers/>).

¹⁶⁵ Čl. 28. st. 14. t. 2. CPR-a.

¹⁶⁶ Čl. 28.

¹⁶⁷ Čl. 26. st. 9. t. 7. CPR-a., Stoga je moguće zamisliti situacije gdje, na primjer, tri tužitelja u vozilu su ozlijeđeni u prometnoj nesreći, gdje bi, ako su izdani zajedno, unatoč vrijednosti manjoj od 100.000 funti, predmet ipak mogao biti dodijeljen složenoj razini. Položaj bi bio isti i ako postoji više od dva tuženika, na primjer, u tužbi za odgovornost poslodavaca, u kojoj su podugovarači/glavni izvođači na gradilištu, ili gdje u sporu o odgovornosti u prometnoj nesreći tužitelj putnik podnosi tužbu protiv oba osiguravatelja, kao i dva vozača-tuženika.

¹⁶⁸ Čl. 26. st. 6. CPR-a. Primjerice, zahtjev koji ima samo jedno pitanje biti će dodijeljen u prvu razinu složenosti

složenosti su se sporazumjele ili navesti oko koje skupine postoji spor koju jedna od stranaka smatra prikladnim za alokaciju.¹⁶⁹

Složeni postupak podrazumijeva predmete čija vrijednost prelazi 100.000,00 GBP. Ovakav postupak je vrlo fleksibilan te sudac ima diskreciju koristiti niz pristupa prilikom upravljanja predmetom, uključujući pripremno ročište i prethodnu kontrolu.¹⁷⁰ Sud može koristiti kontrolne liste kao kod prethodna dva postupka. Predviđena prethodna kontrola je poput kontrolnih lista te ima za svrhu provjeriti poštivanje do toga trenutka donesenih odluka o upravljanju postupkom i riješiti sva pitanja potrebna za pripremu i organizaciju samog raspravljanja.¹⁷¹

Nema propisanih ograničenja što se tiče broja svjedoka, vještaka, dokaza i sl., stoga se stranke moraju potruditi dogovoriti odgovarajuće smjernice i priložiti ih sudu najmanje sedam dana prije bilo koje od mogućih alternativnih saslušanja koje sud može zakazati.¹⁷² CPR-om su propisane situacije kada sud predmete mora dodijeliti složenom postupku.¹⁷³

5.2. Dodjela predmeta i razmjernost hrvatskog parničnog postupka

U Hrvatskoj dodjela predmeta odvija se u prostorijama sudske pisarnice. Pisarnica zaprima podnesak i osniva spis, nakon čega se automatski pokreće algoritam za dodjelu predmeta sustava eSpis.¹⁷⁴ Službenik pisarnice dužan je prilikom osnivanja spisa u sustav eSpis ažurno i na pravilan način unositi točne i potpune podatke te odgovorno postupati sa spisom.¹⁷⁵ Prema tome, službenik pisarnice odgovoran je za unos podataka u sustav eSpis putem kojeg se donosi konačnu odluku o

¹⁶⁹ Čl. 26. st. 14. CPR-a.

¹⁷⁰ RC Solicitors, Civil Litigation Claim Tracks, stranici pristupljeno 8.5.2024., (<https://www.rcsolicitors.co.uk/disputes/civil-litigation-disputes/civil-litigation-claim-tracks>).

¹⁷¹ Čl. 2. st. 4. Praktične smjernice br. 29.

¹⁷² Čl. 24. st. 9. CPR-a

¹⁷³ To uključuje situacije kada je riječ o zahtjevu za mezoteliom ili bolesti pluća uzrokovanoj azbestom te kada zahtjev obuhvaća zahtjev za kliničkom nemarnošću. Međutim, postoji nekoliko uvjeta koje treba ispuniti kako bi se zahtjev dodijelio ovom tragu, uključujući priznanje odgovornosti od strane tuženika i isticanje zastare. Nadalje, pravila za složeni postupak primjenjuju se u predmetima zahtjeva za naknadu zbog zlostavljanja ili zanemarivanja djece ili osoba s posebnim potrebama, te u situacijama gdje sud može naložiti suđenje poroti. Također, ovaj trag se koristi za zahtjeve protiv policije koji uključuju namjerne ili nepažljive delikte, olakšanje ili sredstva u vezi s kršenjem ljudskih prava, te za zahtjeve protiv javnih tijela za povredu osobnog prostora. Važno je napomenuti da postoji nekoliko iznimki, poput zahtjeva za prometnu nesreću proizašlu iz nepažljive vožnje policije ili zahtjeva za odgovornost poslodavca.

¹⁷⁴ Čl. 28. st. 1. t. 1. Pravilnika.

¹⁷⁵ Ibid. Čl. 14. st. 1. Pravilnika.

dodjeli na temelju već unaprijed zadanih kriterija.¹⁷⁶ Prilikom dodjele predmeta sudac koji provodi postupak nema uvid u spis niti može utjecati na odluku o tome na koji način će se predmet dodijeliti. Čak i nakon dodjele predmeta, na temelju inicijalno upisanih podataka, sudac nema mogućnost drukčije klasifikacije predmeta. Iznimno, predsjednik suda može odrediti ponovnu automatsku dodjelu ako za to postoje opravdani razlozi,¹⁷⁷ ali takvu dodjelu ponovno vrši službenik pisarnice bez mogućnosti intervencije suca kojem je postupak dodijeljen.

Vrijednost predmeta spora u Hrvatskoj ne ulazi u kriterije Pravilnika o načinu dodjele predmeta.¹⁷⁸ Vrijednost predmeta spora omogućuje da se može odrediti iznos troškova postupka, a ne kao zaključak radi li se o jednostavnijim ili složenijim predmetima. Pomoću vrijednosti predmeta spora ne može se niti procijeniti kako će se odvijati daljnji postupak.¹⁷⁹

Očekivana kompleksnost predmeta već je unaprijed određena Okvirnim mjerilima. Takva brojka je unesena na početku svake godine u sustav eSpis te povezana s vrstom predmeta koji sudac rješava unutar šifrnika.¹⁸⁰ Administrator središnjeg sustava eSpis je osoba zadužena, ovlaštena i odgovorna za ažuriranje šifrnika.¹⁸¹ Neovisno o tome što nakon dodjele sudac može zaključiti da se radi o vrlo kompleksnijem predmetu, ne postoji mogućnost intervencije prije konačne dodjele jer su bodovi unaprijed zadani i ne postoji mogućnost mijenjanja šifrnika na temelju individualnog predmeta. Nadalje, broj stranaka, svjedoka, količina dokaza i drugih zahtjeva koji su odlučni za trajanje postupka ne utječu na odluku o dodjeli predmeta. Sudac se s takvim okolnostima susreće nakon što se predmet već dodijeli u rad.

Nadalje, ako je inicijalno uneseni predmet složeniji nemoguće je očekivati da sam sustav eSpis-a procjeni da se radi o kompleksnijem predmetu. Takvu okolnost moći će zamijetiti tek sudac kada počne s radom na predmetu. Takva okolnost dovodi do toga da će sudac kada zamijeti da je predmet kompleksniji potencijalno tražiti ponovnu dodjelu predmeta ako opterećenje neće biti ravnomjerno. Nakon toga će predsjednik suda odrediti ponovnu dodjelu, ali i dalje nitko neće moći

¹⁷⁶ Čl. 15. Pravilnika.

¹⁷⁷ Čl. 39. st. 2. Pravilnika.

¹⁷⁸ Čl. 38. Pravilnika.

¹⁷⁹ To što predmet ima veliki iznos vrijednosti predmeta spora, ne znači da je kompleksan i da će za njega biti potrebno više vremena.

¹⁸⁰ Ninić M., Zeljko I. *op. cit.*, u bilj. 84, str. 3.

¹⁸¹ Čl. 5. st. 1. Pravilnika.

imati kontrolu nad dodjelom tog predmeta te je pitanje koliko će vremena proći dok predmet ne dođe konačno u rješavanje.

U Hrvatskoj ne postoji mogućnost dodjele predmeta u razrađene kolosijeke kojima bi se postupak pokušao prilagoditi specifičnosti određenog predmeta. Jedina mogućnost postupanja drukčijem od redovitog postupka je u posebnim postupcima. No, uređenje posebnih procesnih pravila za npr. sporove male vrijednosti, ne može se ni usporediti s diskrecijom koju u takvim postupcima imaju suci u primjeru Engleske i Walesa. U Hrvatskoj nije usvojeno gotovo nijedno od mogućih funkcionalizacija postupka sporova malih vrijednosti koja se u međunarodnim dokumentima spominju već gotovo pola stoljeća niti je ovlašten sud da postupak pojednostavi prema vlastitom nahođenju, na temelju vlastite diskrecijske ocjene, s iznimkom utvrđivanja činjenica po slobodnoj ocjeni dokaza.¹⁸² Čak i kad ovlaštenja postoje, ona se ne koriste.¹⁸³

Možemo zaključiti da se automatskom dodjelom predmeta u Hrvatskoj ne postiže procesna razmjernost jer ne postoji osoba koja može aktivno sudjelovati u postupku dodjele predmeta, a da ima potrebno znanje i obrazovanje kako bi mogla klasificirati predmete na primjeren način. Bilo kakva odstupanja od unaprijed unesenih kriterija teško je, pa skoro i nemoguće, tijekom postupka izmijeniti. Moguća je samo revizija od strane predsjednika suda nakon čega se opet događa isto – dodjela predmeta od strane službenika pisarnice bez prisutnosti suca koji će po predmetu postupati. Stoga je jedini mogući način postizanja procesne razmjernosti aktivno upravljanje postupkom koje je do sada, nažalost, nedovoljno zastupljeno u praksi.

6. Zaključak

Informatizacija pravosuđa, u konkretnom primjeru implementacija sustava eSpis, omogućuje transparentnije i objektivnije uređenje sustava dodjele predmeta. Donošenje posebnog Pravilnika i uređenje instituta dodjele predmeta predstavlja mogućnost za ostvarenje učinkovitog upravljanja postupkom koji iza sebe ostavlja netransparentno uređenje ručne dodjele predmeta. Međutim, sama digitalizacija takvog postupka ne osigurava nužno i praktično bolje uređenje od onog koje je bilo prilikom ručne dodjele predmeta.

¹⁸² Brozović *op. cit.* u bilj. 135, str. 222.

¹⁸³ *Ibid.*, str. 73.

Uzimajući u obzir da je automatska dodjela predmeta samo mehanizam koji na temelju određenih kriterija donose odluke o dodjeli predmeta, potrebno je preispitati jesu li uvjeti pod kojima se dodjela odvija zbilja u duhu učinkovitog upravljanja postupkom. Kriteriji algoritma moraju biti precizno postavljeni ako želimo postići svrhu učinkovitog upravljanja, no realnost uvjetuje da je određivanje složenosti predmeta unaprijed 'Sizifov posao'. Stoga se fleksibilnija metoda čini primjerenijom za postizanje svih ciljeva koje bi dodjela predmeta trebala postići.

Hoće li predmeti biti ravnomjerno dodijeljeni sucima u rad, ovisi o modelu kojima se vrednuje težina predmeta jer je to u pravilu, najdominantniji kriterij po kojem se odvija cijela dodjela. U Hrvatskoj su to već spomenuta Okvirna mjerila, koja su propisana na način da težinski vrednuju niz vrsta i podvrsta predmeta. Prilikom proučavanja načina na koji su druge države određivale složenost predmeta za Hrvatsku nije bilo moguće doći do informacija niti odrediti na koji način se odlučilo na ovaj način vrednovati vrste predmeta. Iz studije složenosti¹⁸⁴ možemo zaključiti da vrijednost koja je dodijeljena vrsti predmeta ne govori ništa o posebnostima tog predmeta i zašto se baš taj predmet smatra manje ili više složenim od drugog. Iz godišnjih izvješća Vrhovnog suda¹⁸⁵ u kojima se prikazuje broj predmeta po sucima, ne može se zaključiti ništa o tome postiže li se ravnomjerna dodjela, jer je prikazan prosjek ukupno zaprimljenih predmeta na nekom sudu podijeljen s brojem sudaca na tom sudu. Iz provedene ankete¹⁸⁶ možemo zaključiti da je osobni dojam sudaca vezan uz Okvirna mjerila nezadovoljavajući. Takva okolnost nije iznenađujuća s obzirom na to da su se Okvirna mjerila od 2013. izmijenila dva puta i to bez ikakvih transparentnih objašnjenja – kako se predmeti „ponašaju“ u postupku obzirom na njihovu vrijednost i zašto su mijenjane vrijednosti određenih vrsta predmeta. U prilog Okvirnim mjerilima ne ide ni činjenica da se ista mjerila koriste za dvije različite svrhe, s jedne strane težinsko vrednovanje predmeta, a s druge strane evaluaciju sudačkog rada na kraju kalendarske godine. Upitno je može li se na takav način dovoljno posvetiti jednoj ili drugoj okolnosti i ispuniti svrhu donošenja takvih mjerila.

U tom kontekstu, teško je govoriti o postizanju neovisnosti i nepristranosti prilikom automatske dodjele jer konačnu dodjelu naizgled vrši algoritam, ali ne smije se zanemariti to da se

¹⁸⁴ Vidi poglavlje 4.2.

¹⁸⁵ Vrhovni sud Republike Hrvatske, Izvješće predsjednika Vrhovnog suda Republike Hrvatske, Zagreb, 2023., str. 25. tablica 9., 10.

¹⁸⁶ Vidi poglavlje 4.2.

dodjela odvija prema kriterijima koje je netko morao donijeti. To je u slučaju Okvirnih mjerila tijelo izvršne vlasti – Ministarstvo pravosuđa i uprave.

Nadalje, Ministarstvo pored toga što utvrđuje kriterije za dodjelu predmeta, ovlašten je nadzirati sve aktivnosti unutar sustava eSpis. Takva okolnost ugrožava zahtjev za neovisnošću i nepristranošću koji su dio europskog standarda. S druge strane, Hrvatska zadovoljava sve pretpostavke propisane minimalnim standardima ENCJA-a. Automatskom dodjelom predmeta u kojoj algoritam donosi konačnu odluku na temelju objektivnih kriterija utjecaj predsjednika suda je smanjen. Delegacijom dužnosti na službenike suda, s jedne strane administrator koji unosi kriterije po kojima će se dodjela odvijati u sustav eSpis, a s druge strane službenik pisarnice koji pokreće algoritam, onemogućuje se utjecaj na konačnu odluku o dodjeli predmeta.

Međutim, iako se takvom delegacijom rada na službenike suda ostvaruje viša razina neovisnosti i nepristranosti od ručne dodjele, takav sustav loše utječe na postizanje procesne razmjernosti. Kako uopće postići da službenik koji u pisarnici unese u sustav eSpisa podatke o predmetu, može i ima dovoljno znanja taj isti predmet pravno klasificirati i pravovremeno reagirati na moguće izmjene? Postizanje neovisnosti i nepristranosti kod automatske dodjele predmeta manifestirala se kroz otuđenje glavnih aktera koji mogu kvalitetno klasificirati predmet i posljedično utjecati na tijek postupka..

Sustav u kojem sudac ne može na temelju vrijednost predmeta spora, broj stranaka, svjedoka, dokaza i sl. odlučiti na koji način će se predmet klasificirati i rješavati ne može dostići procesnu razmjernost koja je procesni standard u Europi, posebno ako kasnije u postupku izostane i aktivna uloga suca u upravljanju postupkom.

Temeljiti dodjelu predmeta na pukom nizanju različitih vrsta i podvrsta predmeta s težinama koje je unaprijed odredilo tijelo izvršne vlasti, bez uzimanja u obzir konkretnih specifičnosti pojedinog predmeta i bez značajnije uloge suca u tom postupku, upozorava nas da još uvijek nisu riješeni osnovni problemi sustava dodjele predmeta koji je postojao i ranije. Ako ovaj sustav u većoj mjeri osigurava nezavisnost i nepristranost prilikom dodjele predmeta, upitno je koliko dovodi do ravnomjernog opterećenja pojedinih sudaca, što se nužno odražava i na njihovo postupanje u pojedinim predmetima. Procesna razmjernost treba se jamčiti od samog pokretanja postupka, što sada nažalost nije slučaj.

7. Literatura, propisi i sudske odluke

Knjige, članci i izvješća

Brozović J., Priprema i organizacija raspravljanja u parničnom postupku, doktorska disertacija, Pravni fakultet, Zagreb, 2021.

Cronk E. A., The Prospects for Civil Justice Reform, stanici pristupljeno: 8.05.2024., (https://ciaj-icaj.ca/wp-content/uploads/documents/1974/01/cronk.ed_.pdf?id=1384&1704035427).

Ćapeta, T., Može li Europski sud spasiti vladavinu prava? Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti (HAZU), 2020.

Dalkey, N., & Helmer, O., An experimental application of the Delphi method to the use of experts. *Management Science*, 9(3), 1963.

Dika, M., O razlozima za izuzeće i o pokretanju incidentalnog postupka za izuzeće. *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, 40(1), 2019.

European Commission for Democracy Through Law (Venice Commission), Report on the Independence of the Judicial System: Part I - The Independence of Judges. Strasbourg, 2010.

European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ), Steering group of the SATURN Centre for judicial time management (CEPEJ-SATURN). Case-weighting in European judicial systems. Draft Version – Revision 10. Strasbourg, 2018.

European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ), Case Weighting in Judicial Systems, CEPEJ Studies No. 28., 2020.

European Commission, Quality of Public Administration- A Toolbox for Practitioners -Theme 7, Quality of justice systems. Bruxelles, 2015.

European Network of Councils for the Judiciary (ENCJ), Independence and Accountability of the Judiciary, ENCJ Report 2013-2014, 2014.

European Network of Councils for the Judiciary (ENCJ), Survey on the Independence of Judges, 2020.

Fabricius H., Access to Justice The Woolf Report, 1996.

Flango, V. E., et al., Assessing the Need for Judges and Court Support Staff. National Center for State Courts, 1996.

Forrester, J. O., The history of the federal judiciary's automation program. The American University Law Review, 44, 1995.

Gramchow, H., The challenge of making courts more efficient – recent experiences of the Western Balkans states. Law in Transition, 2011.

Gramckow, H., Can US-Type Court Management Approaches Work in Civil Law Systems? Experiences from the Balkans and Beyond., European Journal on Criminal Policy and Research, 2005.

Hurst, H., Workload Measurement for Juvenile Justice System Personnel: Practices and Needs. JAIBG Bulletin, 1999.

Information Brief on Weighted Caseload Methods of Assessing Judicial Workload and Certifying the need for Additional Judges, The Florida Legislature, Report No. 97-67, 2000.

Krušlin T., „Neovisni sud“ u praksi suda Europske unije. Pravni fakultet, Zagreb, 2022.

Langbroek, P., Kleiman, M., & Goranić, I., Backlog Reduction Programmes and Weighted Caseload Methods for South East Europe, Two Comparative Inquiries: Final Report, 2016.

LexisNexis. (n.d.). Allocation. U Legal Glossary, stranici pristupljeno 5.8.2024., (<https://www.lexisnexis.co.uk/legal/glossary/allocation>).

Lienhard, A., & Kettiger, D., Research on the Caseload Management of Courts: Methodological Questions. Utrecht Law Review, 7(1), 2011.

Lord Woolf., Interim Report, The purpose of the overriding objective, 1995.

Ljubanović, B., & Britvić Vetma, B., Sustav eSpis u funkciji efikasnog djelovanja upravnih i sudskih tijela. Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, 41(1), 2020.

Martinis A., & Landeka U., Način vrednovanja rada sudaca i Okvirna mjerila, Istraživanje pripremljeno kao podloga za raspravu na skupu u organizaciji Centra za demokraciju i pravo Miko Tripalo, 2024.

McDonald, H. G., & Kirsch, C. P., Use of the Delphi Method as a Means of Assessing Judicial Manpower Needs. *The Justice System Journal*, 3(3), 1978.

Ministarstvo pravosuđa Republike Hrvatske, Preporuke za uvođenje težinskog faktora u provedbene propise Studija složenosti sudskih predmeta, 2020.

National Center for State Courts (NCSC), Court Improvement Project Croatia, Final Report, 2000-2004, 2004.

Ninić M., & Zeljko I., Rezultati provedenog istraživanja o dodjeljivanju predmeta u rad sucima, 2021.

Popis provedenih studija na području SAD-a, stranici pristupljeno: 8.5.2024., (<https://www.ncsc.org/consulting-and-research/areas-of-expertise/court-management-and-performance/workload-assessment>)

RC Solicitors, Civil Litigation Claim Tracks, stranici pristupljeno: 8.5.2024. (<https://www.rcsolicitors.co.uk/disputes/civil-litigation-disputes/civil-litigation-claim-tracks>)

Shaolin, A. O., Qin, Y., Chen, Y., & Huang, R., Intelligent Case Assignment Method Based on the Chain of Criminal Behavior Elements, *Tehnički vjesnik*, 28(6), 2021.

Stenz, St., & Flango, V. E. et al., Improving Weighted Caseload Studies in Limited Jurisdiction Courts. *The Justice System Journal*, 13(3), 1988-1989, 1989.

St. John Street Chamber, The Intermediate Track: A Guide for Personal Injury Lawyer, 2023., stranici pristupljeno: 8.5.2024., (<https://www.9sjs.com/news/the-intermediate-track-a-guide-for-personal-injury-lawyers/>)

Sud u Zlataru, stranici pristupljeno: 9.5.2024. (<https://net.hr/danas/vijesti/sluzbenice-suda-u-zlataru-u-problemima-zbog-posvojenja-iz-dr-konga-dodjeljivale-predmete-sucima-za-koje-su-mislile-da-ce-ih-brze-rijesiti-1ed2995c-1a5f-11ee-a66b-da27cc90c00d>).

Tidmarsh, J., & Trangsrud, R. H., *Complex litigation and the adversary system*, 1998.

TQ Legal, Multi-track & fast-track litigation, stranici pristupljeno: 8.5.2024., (<https://www.tqlegal.co.uk/practice-areas/commercial-and-insolvency/multi-track-fast-track-litigation/>)

Triva, S., Talijansko Vrhovno sudbeno vijeće – Consiglio superiore della magistratur. Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, suppl. br. 4, 1992.

Uzelac A., Judicial Independence in the Context of the Organization of the Judiciary. Recruitment, Remuneration, Retirement, in: Oteiza, E., Priori, G. (eds.), Judicial Independence in the Third Millennium. XVII World Congress of Procedural Law, Lima 2023, General Reports, Lima, Palestra, 303-350, 2023.

Varga A. Zs., The Curia's case allocation order effective from 1 January 2023. Budapest., 2023.

Vidas I., Novine koje donosi prijedlog Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o radu u sustavu eSpis, 2021., stranici pristupljeno: 8.5.2024., (<https://www.iusinfo.hr/aktualno/u-sredistu/novine-koje-donosi-prijedlog-pravilnika-o-izmjenama-i-dopunama-pravilnika-o-radu-u-sustavu-espis-48766>).

Vorrasi K. M., England's Reform to Alleviate the Problems of Civil Process: A Comparison of Judicial Case Management in England and the United States. Judicial Case Management in England and the United States, 30(2), 2004.

Vrhovni sud Republike Hrvatske, Izvješće predsjednika Vrhovnog suda Republike Hrvatske, Zagreb, 2023.

Wisconsin Director of State Courts Office. Judicial Needs Assessment 2006, Final Report, 2006.

Propisi

Civil Procedure Rules, stranici pristupljeno 8.5.2024., <https://www.justice.gov.uk/courts/procedure-rules/civil>

Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (Narodne novine - Međunarodni ugovori, br. 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06, 2/10, 13/17).

Okvirna mjerila za rad sudaca (klasa: 710-01/21-01/274; ur. br. 514-03-01-02/01-21-31).

Povelja Europske unije o temeljnim pravima (SL C 202, 7.6.2016.).

Pravilnik o radu sustava eSpis (Narodne novine, br. 35/2015, 123/2015, 45/2016, 29/2017, 112/2017, 119/2018, 39/2020, 138/2020, 147/2020, 70/2021, 99/2021, 145/2021, 23/2022)

Sudski poslovnik (Narodne novine, br. 3/1994 i 100/96)

Sudski poslovnik (Narodne novine, br. 37/2014, 49/2014, 8/2015, 35/2015, 123/2015, 45/2016, 29/2017, 33/2017, 34/2017, 57/2017, 101/2018, 119/2018, 81/2019, 128/2019, 39/2020, 47/2020, 138/2020, 147/2020, 70/2021, 99/2021, 145/2021, 23/2022, 12/2023, 122/2023)

Transnacionalna pravila građanskog postupka pod okriljem Europskog pravnog instituta i UNIDROIT, stranici pristupljeno: 8.5.2024., (<https://www.unidroit.org/wpcontent/uploads/2022/07/English-Black-letter-6-July.pdf>).

Ugovor o Europskoj uniji (SL C 202, 7.6.2016.).

Ugovor o funkcioniranju Europske unije (SL C 202, 7.6.2016.).

Ustav Republike Hrvatske (NN 56/1990, 135/1997, 08/1998, 113/2000, 124/2000, 28/2001, 41/2001, 55/2001, 76/2010, 85/2010 i 05/2014)

Zakon o sudovima (Narodne novine, br. 28/2013, 33/2015, 82/2015, 82/2016, 67/2018, 126/2019, 130/2020, 21/2022, 60/2022, 16/2023 i 155/2024).

Zakon o sudovima (Narodne novine, br. 3/1994, 100/1996, 115/1997, 131/1997, 129/2000, 67/2001, 5/2002, 101/2003, 17/2004, 141/2004 i 150/2005).

Sudske odluke

Associação Sindical dos Juizes Portugueses protiv Tribunal de Contas, 64/16 od 27. veljače 2018.

Bochan protiv Ukrajine, 22251/08 od 5. veljače 2015.

Coëme i ostali v. Belgium, nos. 32492/96, 32547/96, 32548/96, 33209/96 i 33210/96 od 22. lipnja 2000.

Parlov- Tkalčić v. Croatia, 24810/06 od 22. prosinca 2009.

Pasquini protiv San Marina, 23349/17 od 20. listopada 2019.

TDC A/S protiv Erhvervsstyrelsen, 222/13 od 9. listopada 2014.

Izjava o izvornosti

Ja, Lea Blažević pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor diplomskog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade nisam koristila drugim izvorima do onih navedenih u radu.

Lea Blažević, v.r.